Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ“
Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak“

Խմբագրատան տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Ցայտարարութիւն ընդունվում է ամենուրեք.

Ցայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.

Տպարանի տելեֆօն № 67.

ՄՇԱԿ
(39-ՐԴ ՏԱՐԻ)

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ“.
TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK“.

Նոյեմբերի 1-ից մինչեւ տարվայ վերջը 2 րուբլի:

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաեւ հին հասցէն եւ 40 կ. նամականիշ: ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ եւ 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ:

Ցայտարարութիւնների համար պիտի վճարել. I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կոպ., IV երեսի վրա—10 կոպ.:

Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торговъ. Дома Л. и Э. Метцль и К-о, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Վիլնօյում՝ Большая, 38, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Ծրեկոյթների կարգը ամերային սեզոնի մէջ

Երեքշաբթի օրերը.—Հայոց Ներկայացում: Ջինւորական երաժշտութիւն: Սազանդար: ՊԱՐԵՐ:
Հինգշաբթի օրերը.—Ռուսաց Ներկայացում կամ զինւորական երաժշտութիւն: Լօտօ:
Ուրբաթ օրերը.—Սինէմատօգրաֆ: Լօտօ:
Շաբաթ օրերը.—Սազանդար: Լօտօ:
Կիրակի օրերը.—Սինէմատօգրաֆ: Զինւորական երաժշտութիւն: Լօտօ:

Հիւրերը՝ ըստ յանձնարարութեան՝ մուտքի համար վճարում են. երեքշաբթի, հինգշաբթի, շաբաթ և կիրակի օրերը—տղամարդիկ 1 ր., կանայք 50 կ., ուսանողները 25 կ.: Ուրբաթ օրերը—տղամարդիկ 50 կ., կանայք և ուսանողները 25-ական կոպ.:

Այն հիւրերը, որոնք ներկայացման տոմսակ ունեն վերցրած՝ կլուբ մտնելու համար վճարում են—տղամարդիկ 50 կ., կանայք և ուսանողները 25-ական կոպ.:

Ներկայացումների սկիզբը ժամը ճիշդ 8-ին երեկոյեան:

Սինէմատօգրաֆների սկիզբը ժամը 9-ին երեկոյեան:

(ե.) տռ. 994. 0—1

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՈՒՆ

ԶՈՒԲԱԼՕՎԻ ԱՆՈՒԱՆ

ԺՈՂՈՎՐԴ. ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆ. ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՂ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԵԿՑԻԱ

Այսօր, երեքշաբթի, հոկտեմբերի 25-ին,
Թիֆլիսի Հայոց Դրամատիկ. Թատերասէր.
խումբը
ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐԻ
կը ներկայացնէ առաջին անգամ ժողովրդ. բեմի վրա Հ. Սենկևիչ յայտնիի

ՅՈ՞ ԵՐԹԱՍ

Պիէսը 5 գործ. և 6 պատկերով, փոխադր. Սօբօլշչիկօվ Սամարինի, Թարգմ. Լ. Բաբայեանի:
Մասնակցում են՝ տ.տ. Դուրեան-Արմէնեան, Եարալեան - Ստեփանեան, Մանուչարեան, օր. օր. Մանուէլեան, Մարգարիտ, Ցովեան, պ. պ. Ամօ-Խարազեան, Գալստեան, Գաւրօշ, Գրիգորեան, Թաշճեան, Ղազարեան, Հայկազեան, Ծօնեան, Մուշկամբարեան, Ցարութիւնեան, Շաւարշ, Ռուսեան, Տէր-Ցովհաննիսեան, Օհանեան և ուրիշները:
Սկիզբն է ճիշդ ժամը 8-ին երեկ.
Մեծ ծախսերի պատճառով տեղերի գները մի փոքր աւելացված են:
Ռեժիսեօր՝ Ա. ԱՐՄԷՆԵԱՆ
Հերթ. կարգադրիչ՝ Մ. ՍՏԱՄԲՕԼՑԵԱՆ
(տռ.) 1029. 1—1

662. 100—55

տռ.

(ե. հ. կ.)

Բեռլինի համալսարանի

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ

Ներքին հիւանդութիւններ՝
առանձնապէս կրծքի, ԹՈՔԱԽՏԻ և սրտի:
Ծրսկումներ նաև տուբերկուլինները:
Ընդունելութիւնը ամեն օր՝
առաւօտեան ժամը 9—11-ը և երեկոյեան ժամը 5—7-ը:
Католическая ул. д. № 10.
(տ.օ.) տռ. 989. 100—11

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Ս. Գ. ԿԷՕՆՃԵԱՆ

Ընդունում է ատամի և բերանի հիւանդութիւն ունեցողներին: Պլոմբ, արհեստական ատամներ իւրաքանչիւրը 1 րուբլի, և այլն:
Աշակերտներին և ծառայողներին 50% զեղչ:
Ընդունելութիւնը առ. ժամը 9—2-ը և 4—7-ը երեկ.
Միքայէլեան փող. № 6, մուտքը պերէուլկայից:
(ե.հ.կ.) տռ. 876. 50—20

ԲԺԻՇԿ

Գր. ՄԱԿԱՐԵԱՆ

Ներքին եւ երեխայոց

հիւանդութիւններ

Ընդունում է հիւանդներին իր նոր բնակարանում՝ Գանօվսկայա փողոց, տուն Սէյլանօվների, № 18, տելեֆօն 615.
Առաւօտեան 12—1 ժամը
Երեկոյեան 5—6 ժամը
(ե.հ.կ.) տռ. 819. 100—21

ԲԺԻՇԿ

Ռ. Ս. ԴԱՒԹԵԱՆՑ

Ներքին եւ չռայլին հիւանդութիւններ
Ընդունելութիւնը ամեն օր (ցերեկվայ ժամը 12—1. (երեկոյեան ժամը 5—7.
Հասցէն՝ Կօչուբէեվսկայա փող. № 22.
Ելիզավէտինսկայա փողոցից՝ № 44 տան անկիւն:
(ե.հ.կ.) տռ. 243. 100—83

ԹՈՒՐՔ-ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

22 հոկտեմբերի

Կ. Պօլիս.—Տրիպօլիսում գտնվող Թիւրքաց զօրքերի հրամանատարը բողոքում է իտալացիների գազանութիւնների դէմ. գտնվել են գառան նման կապկապված ու մորթոտված կանայք և երեխաներ:

«Թանինը» հաղորդում է, որ իտալական նաւատորմը երևացել է Սամօսի հորիզոնում:

Օսմանեան գործակալութիւնը հաղորդում է, որ Թիւրքաց զօրքերը հոկտեմբերի 19-ի ու 20-ի կռիւներից յետոյ իտալացիներից խլել են հեծելազօրի զօրանոցներից մէկը, 4 թնդանօթ, շատ ռազմամթերք ու երեղէններ, գրաւել են Ջախրազավետա բերդը, պաշարում են Սալը-բազարը: Թունիսում մահմեդականները բօյկօտ են յայտարարել իտալական ապրանքներին:

—

Տրիպօլիս.—Հոկտեմբերի 21-ը հանգիստ անցաւ:

Թիւրքերի և արաբների մէջ խոլերա է: Նրանց միջև երկպառակութիւններ են սկսվել, որով և բացատրվում է թշնամու անգործութիւնը: Նոր զօրքերի գալը շարունակվում է.

(Սեփական թղթակցից): Դիրքերի վրա հանգստութիւն է: Հարաւային թևի իտալական արագաձիգ թնդանօթներից հինգ օր է ժամանակ առ ժամանակ կրակ են պարպում 18 Թիւրքական թնդանօթների վրա: Երէկ եկաւ 15-րդ գունդը:

—

Կ. Պօլիս.—Պաշտօնական տեղեկութիւնների համաձայն, Տրիպօլիսը, բացի ամրացված մասից, գրաւվել է Թիւրքերից: Թիւրքաց զօրահրամանատարը առաջարկել է իտալացիներին անձնատուր լինել:

—

23 հոկտեմբերի

Տրիպօլիս.—Երէկ ցերեկով մօտ 200 մարդ թշնամու կողմից փորձեցին գրոհ տալ Ֆէշլումի վրա, բայց յետ մղվեցին, կորցնելով մի քանի տասնեակ սպանված և վիրաւոր: Իտալացիները կորցրին մի քանի մարդ:

—

Տրիպօլիս.—Բերդապահ զօրքը բսկսում է զօրեղանալ զօրքերի ափ իջնելով: Երէկ եկաւ տասներեքերորդ գունդը, այսօր ալպիական հրացանաձիգների 3 բատալիոն: Զօրքերը աչխոյժ տպաւորութիւն են գործում:

—

Հռոմ.—Թագաւորը հրովարտակ հրատարակեց, որով հրամայվում է Տրիպօլիսը և Կիրէնայիկն ճանաչել Իտալիայի գերագոյն պետութիւն (!): Ցեղաւ նահանգը կառավարելու մասին վերջնական որոշումներ կը սահմանվեն օրէնքով: Մինչ այդ նա կը կառավարվի թագաւորական հրովարտակներով:

—

Հռոմ.—Ստեֆանիի գործակալութեանը հաղորդում են Տրիպօլիսից, որ հիմքեր կան կարծելու, թէ թշնամու արտիլէրիայի ցոյցը և պարբերաբար փոքրաթիւ զօրախմբերի երևալը նպատակ ունեն վարագուրելու թիւրք-արաբական ույժերի քայքայումը, որ արգասիք է յաճախակի պարտութիւնների և խօլերայի: Միևնոյն պատճառներն արգելք են լինում երկրի ներսում գտնվող արաբներին օգնութեան գալ Թիւրքերին: Թունիսի սահմանների վրա աչալուրջ հսկում են ֆրանսիացիները: Միւս կողմից իտալացիների ույժերը կրկնապատկվել են, դիրքերը ամուր են: Ներկայումս թշնամին այնքան է թուլացել, որ հազիւ թէ դիմանայ երկրորդ լուրջ յարձակման:

—

Հռոմ.—Արտաքին գործերի մինիստրը դիմեց իտալական դեսպաններին մի հեռագրով, որի մէջ մատնացոյց է անում, որ ամենագլխաւոր քաղաքների գրաւումը Տրիպօլիսում ու Կիրէնայիկում և անշուշտ ույժերը [illegible] այնտեղ այլ ևս աննպատակ դարձրին Թիւրքիայի դիմադրութիւնը. միւս կողմից, արիւնահեղութիւնը դադարեցնելու համար, անհրաժեշտ է վանել տատանումները վերոյիշեալ շրջանների ազգաբնակութեան տրամադրութեան մէջ: Ուստի արքայական հրովարտակով Տրիպօլիսը և Կիրէնայիկն դրված են Իտալիայի գերիշխանութեան ներքոյ: Իւրաքանչիւր այլ լուծումն, որով սուլթանին (արվելու լինի ?) անուանական գերիշխանութեան ստուեր, առիթ կը ծառայէր Իտալիայի ընդհարման Թիւրքիայի հետ ապագայում: Ընտրված որոշումը միակ և վերջնականապէս ապահովում է Իտալիայի և մինչև անգամ Թիւրքիայի շահերը: Այդ հիման վրա կնքված խաղաղութիւնը հնարաւորութիւն կը տայ վարել իտալական քաղաքականութիւնը համեմատ այն լուրջ շահի, որ ներկայացնում է Իտալիայի status quo-ի պահպանումը Բալկանների վրա, որի ամրապնդման էական պայմանը ներկայանում է Թիւրքիան: Ուստի Իտալիան ջերմապէս ցանկանում է Թիւրքիայի օրինական շահերին և պրեստիժին համապատասխան խաղաղութեան պայմանները: Տրիպօլիսը և Կիրէնայիկն այլ ևս Թիւրքիայի մասերը չեն, սակայն Իտալիան պատրաստ է փորձել բոլոր միջոցները, որպէսզի կարելի լինի Թիւրքիայի համար նպաստակայարմար և պատւաւոր կերպով կանօնաւորել տեղի ունեցած դէպքերի հետևանքները: Իտալիան զրկված կը լինի այդ խաղաղասիրական դիտաւորութիւններին հետևելու հնարաւորութիւնից, եթէ Թիւրքիան սկսի ձգձգել պատերազմը: Սակայն նա յոյս ունի, որ մեծ պետութիւնների ժամանակակից ջանքը կը դրդի Թիւրքիային անյապաղ ընդունել խոհեմ որոշումները: Իտալիան, պատրաստ լինելով ընդունել խաղաղութեան արդարացի պայմանները, սակայն ոգևորված կարական միջոցներին դիմելու վճռականութեամբ՝ այդ խաղաղութիւնը կորզելու Թիւրքիայից, կաշկանդէ մատնացոյց արած հետևանքներին հասնելով:

—

Սալօնիկ.—8,000 մարդու մասնակցութեամբ կայացաւ բողոքի միտինգ Տրիպօլիսում իտալացիների գործ դրած խստութիւնների առիթով: Հռետօրները խօսեցին յօգուտ բալկանեան ֆեդերացիա կազմելուն, որի գաղափարը խանդավառ համակրանքի հանդիպեց ներկայ եղողներից:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. գործ.)

22 հոկտեմբերի

Թեհրան.—Սարդար Մուհյին ազատվեց փախուստով: Ալա-ուդ-Դովլէի տան մէջ տեղի ունեցած խնջոյքնօրը բստ երևոյթին խաղաղ վախճան ունեցաւ, որովհետև այլ ևս ասպարէզ գալու փորձեր չեղան ոչ Շուստէրի, ոչ էլ բախտիարների կողմից: Գաւառներից տեղական անջումանները միջնորդում են, որ այժմեան մէջլիսի 9 օրեց յետոյ լրացվող լիազօրութիւնները երկարացվեն մինչև նոր ընտրութիւնների վերջանալը:

—

23 հոկտեմբերի

Թաւրիզ.—Ատրպատականի գեներալ-նահանգապետի պաշտօնակատար Իմամ-Ղուլի-միրզան սկսված տերրօրի տպաւորութեան տակ մեկնեց իր կալուածքը: Անջումանի կարգադրութեամբ նա և նրա սպասաւորները կողոպտման ենթարկվեցին ֆեդայիներից, որի ժամանակ Իմամ-Ղուլի-միրզան ծանր վիրաւորանքներ է կրել:

Անհետ կորչում են էկս-շահի կողմնակիցները. օրինակ՝ կորել է էկս շահի կալուածքների կառավարիչ Սէիդ-Ահմեդ խանը իր ծառայի հետ, որոնց կալանաւորելով շուկայում տարել են «Շաֆակ» լրագրի խմբագրատուն, ուր և նրանք անյայտացան:

ՄԱՐՕԿԿՕՅԻ ՀԱՐՑԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

22 հոկտեմբերի

Բեռլին.—Մարօկկեան համաձայնութեան երկրորդ մասը՝ վերաբերեալ [illegible] շուտով կը հրատարակվի:

Պաշտօնական շրջաններում զայրացած են Լինդեկվիստի դէմ, մեղադրելով նրան այն բանում, որ նա վարանեց մարօկկեան համաձայնութիւնը ստորագրելու րոպէին: Նրա հրաժարականը նկատվում է իբրև բացարձակ բողոք կանցլերի քաղաքականութեան դէմ: Լիբերալները հիացած են Լինդեկվիստի վարմունքից. գերմանների միութիւնը ցնծում է:

Ցերեկվայ ժամը 5-ին Մարօկկօյի վերաբերեալ պայմանագիրը ստորագրվեց արտաքին գործերի մինիստրութեան մէջ: Ֆրանսիական օրինակը երեկոյեան ուղարկվում է Պարիզ: Այնտեղ հասնելուց յետոյ երկու կառավարութիւնները միաժամանակ կը հրատարակեն բնագիրը:

«Նորդ-Դէյտշէ-Ալգ.-Ցայտ.»-ը խօսելով մարօկկեան համաձայնութեան առիթով, գտնում է, որ նա ձգտում է վերջ դնել Գերմանիայի և Ֆրանսիայի միջև Մարօկկօյի հողի վրա տեղի ունեցող տարաձայնութիւններին: Ֆրանսիային հնարաւորութիւն է տրված վերականգնել կարգ ու կանոնը Մարօկկօյում և գործադրել Ալժէզիրասի արձանագրութեամբ նախորոշված բարենորոգումները: Գերմանիային տրված է այդ մօքով լիակատար ազատութիւն քաղաքական շրջանում: Միևնոյն ժամանակ Ֆրանսիայի վրա է դրված շէրիֆի պետութեան կարգ ու կանոնի պատասխանատուութիւնը: Բազմաթիւ առանձին որոշումներով ապահովված է առևտրական յարաբերութիւնների ազատութիւնը. համահաւասար իրաւունքներ են տրվում բոլոր ազգերին՝ ապրանքներ փոխանակելու արդիւնաբերական, հանքային գործերի մէջ: Երկու կողմերն էլ միատեսակ գոհ կարող են լինել պայմանագրից:

—

Պարիզ.—Մամուլը գոհունակութեամբ ողջունում է ֆրանս-գերմանական համաձայնութեան կնքումը, գնահատելով Ֆրանսիայի՝ Մարօկկօյում ստացած իրաւունքները Կոնգօյում արած զիջումներից, առաւել ևս տեսնելով համաձայնութեան մէջ եւրօպական խաղաղութեան գրաւական ու հանգստութեան ապահովումն ֆրանսիական մահմեդական նահանգների մէջ՝ Աֆրիկայում:

Սակայն շատ թերթեր էլ անվստահութեամբ են վերաբերում գերմանական քաղաքականութեան անկեղծութեանը և մատնանշում են, թէ բարդ սահմանը Կամէրունի, ֆրանսիական տիրապետութիւնների ու բելգիական Կոնգօյի միջև կարող է Գերմանիային նոր պահանջների առիթ տալ ապագայում:

—

Մադրիդ.—«Իմպարսիալը» գրում է. «Ֆրանս-գերմանական համաձայնութիւնը, որ նոր ռեժիմ է հաստատում Մարօկկօյում, մի աւելորդ անգամ ապացուցում է, թէ ույժը միշտ բարձր է իրաւունքից ու արդարութիւնից»:

—

23 հոկտեմբերի

Պարիզ.—Մամուլի մեծամասնութիւնը նպաստաւոր կերպով քննում է Գերմանիայի հետ կապված համաձայնութիւնը, սակայն երկիւղ յայտնելով, որ ապագայում կարող են բարդութիւններ ծագել, ապացուցանում է, որ համաձայնութիւնը մերձեցումն առաջ չը բերեց:

ՅՈՒԶՄՈՒՆՔՆԵՐԸ ՉԻՆԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

22 հոկտեմբերի

Շանխայ.—Դատոայի պալատը հրդեհվեց:

—

Մուկդէն.—Երրորդ և քսաներորդ զօրաբանակների բարձր պաշտօնեաների խորհրդակցութեան մէջ վճռվեց Պեկին միջնորդութիւն ուղարկել շուտափոյթ հրատարակելու սահմանադրական կազմի իրական երաշխաւորումները, սահմանադրութեան՝ որ միակ միջոցն է կանգնեցնելու Չինաստանի ներկայ անիշխանութիւնը:

Ջանչզունսիանում գտնվող զօրամասին հրամայվեց գնալ Պեկին:

—

Կուանչէնգզի.—Չինական կանոնաւոր զօրքերի և [illegible] միջև ընդհարումի [illegible] տիկան, 20 հոգի զինաթափ արվեցին:

Դէպի հարաւ ուղարկված զօրքերին հրամայված է վերադառնալ:

—

23 հոկտեմբերի

Մուկդէն.—Երևան հանվեց յեղափոխականների ներկայութիւն: Ցուզմունքներ են սկսվում աշակերտութեան մէջ: Գեներալ-նահանգապետը ընդունում է միայն մօտաւոր պաշտօնեաներին, իսկ մնացածները ընդունելութեան ժամանակ ենթարկվում են խուզարկութեան: Յեղափոխականները գեներալ-նահանգապետից պահանջեցին վերջ դնել կառավարութեանը զօրքեր ուղարկել, սպառնալով պահանջը չը կատարելու դէպքում մահով:

—

Լօնդօն.—Պեկինից ստացված հեռագրերի համաձայն, չինական արքունիքին անսպասելիօրէն սպառնում են հիւսիսային զօրքերը, որոնց վրա արքունիքը յոյս էր դրել:

Երրորդ և քսաներորդ զօրաբանակները և հաւաքածոյ գումարտակը, ընդամենը 27,000 մարդ, ոչ միայն մերժեցին արշաւել խռովութիւնների դէմ, այլ և սպառնում են Պեկինի վրա առաջ խաղալ, եթէ չընդունվեն երկու զօրաբանակների օֆիցէրների և ազգային ժողովի մշակած պահանջները:

—

Պեկին.—Յեղափոխական շարժումը ծայր է տուել այն բոլոր գաւառական տեղերում, որոնք մօտ են Պեկինին: Դիւանագէտների կարծիքով մանջուրական դինաստիան կորած պիտի համարել:

Սահմանադրական պալատը մի շարք մասնաւոր խորհրդակցութիւնների ժամանակ այն որոշումն ընդունեց, որ անհրաժեշտ է հաշտութեան դաշն կռել յեղափոխականների հետ, որպէսզի վերջիններիս առաջարկէ յայտնել այն պայմանները, որոնց հիման վրա նրանք կը համաձայնեն թողնել դինաստիան գահի վրա:

Խնամակալին հաղորդվեց պալատի այն վճիռը, որը վճռականապէս մերժեց պալատի առաջարկը:

—

Պեկին.—Ի պատասխան Իւանշիկայի հեռագրի, որ հրաժարվում է ընդունել պեմիերի պարտականութիւնները, հրատարակվեց մի հրովարտակ, որով յորդորվում է նրան՝ նկա-

տի առնելով երկրի ծանր դրութիւնը՝ չը հրաժարվել ու փութալ Պեկին։

Երկրորդ հրովարտակով հրամայվում է զօրահրամանատարին խստագոյնս հետևել կարգ ու կանոնի պահպանութեանը, հսկել՝ որպէսզի ազգաբնակութիւնը չենթարկվէ ոչ մի ճնշման, աչալուրջ պաշտպանել բնակիչների կեանքն ու ստացուածքը։

Երրորդ հրովարտակը հրամայում է միջոցներ ձեռք առնել շուտափոյթ տարածելու ազգաբնակութեան մէջ վերջին հրովարտակները, յոյս յայտնելով, թէ ապստամբների մեծ մասը կը դադարեցնէ անկարգութիւնները այլևս առիթ չունենալով։

Հարաւային նահանգների ազգաբնակութիւնը գժգոհ է սահմանադրական պալատից։ Պատգամաւորներին ուղղված բազմաթիւ հեռագիրներով կասկած է յայտնվում կառավարութեան շիտակութեան վերաբերութեամբ. վերջին հրովարտակներով կառավարութիւնը ձգտում է հանգցնել ապստամբութեան բոցը. շահում են միայն կառավարութեանը գործակից պատգամաւորները, իսկ ժողովուրդը առաջվայ նման մնում է հարստահարված։

Չինական մամուլը յուզված է, որ Խանկօույում լօյեալ զօրքերը կոտորում են խաղաղ ազգաբնակութեանը, հրդեհում ու քարուքանդ են անում քաղաքները։

—

Պեկին.—Շուտափոյթ կերպով պարլամենտ բանալու մասին սահմանադրական ժողովի միջնորդութեան պատճառով, հրամայվում է հրովարտակով հոգ տանել պարլամենտին և ընտրութիւններին վերաբերեալ կանոնները մշակելու մասին։ Ցայտարարվում է, որ կանոնները մշակելուց յետոյ կը կատարվեն ընտրութիւնները և կը գումարվի պարլամենտը։ Երկրորդ հրովարտակով, բոլոր յեղափոխականներին, որոնք յայտնի են «Գեմինդան» մականունով, իրաւունք է տրվում քաղաքական կուսակցութիւն կազմել և մտնել պետական ծառայութիւն։ Դեռ ևս լուծում չէ ստացել պատգամաւորների ժողովի զեկուցումն այն մասին, որ պալատական գանձարանի հաշուին առնվեն այն վնասները, որ առաջացել են Խանկօուի չինական մասի հրդեհվելուց զօրքերի ձեռքով։

Իւննան նահանգը իրան անկախ հրատարակեց։

Լուրերի համաձայն, յեղափոխականների 25 պայմաններից մինն էլ այն է, որ կայսերական տունը հարաւ-արևելեան Մօնղոլիայից տեղափոխվի [illegible]

—

Տօկիօ.—Մամուլի մեծ մասը յուսահատ է չինական դէպքերի խաղաղ վերջաբանի նկատմամբ։ Թէև բորսան յոյս ունի, որ դրութիւնը կը լաւանայ։

Չինական դեսպանը իր կառավարութիւնից 200,000 լան ստացաւ պահելու չին ուսանողներին Եապօնիայում և արգելք լինելու նրանց միանալ յեղափոխականներին։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

22 նոյեմբերի

Պետերբուրգ.—Օրէնսդրական ենթադրութիւնների մասնաժողովը ցանկալի գտաւ իրագործված տեսնել այն օրէնսդրական առաջադրութիւնը, որով Չերնոմորի նահանգը հանվում է Կովկասի փոխարքայութեան կազմից, և ցանկութիւն յայտնեց հանելու նրա կազմից Կուբանի և Թերէքի շրջանները։

—

Վիեննա.—Աւստրիական և ունգարական մինիստրների ընդհանուր ժողովում որոշվեց Բօսնիայի և Հերցեգովինայի պէտքերի համար կնքել 181 միլիօնի փոխառութիւն, ի թիւս որի 85 միլիօն երկաթուղային շինարարութեան համար, 35 միլիօն երկաթուղագծերը կանօնաւորելու համար, 8½ միլիօն դպրոցների համար։ «Բէյխս-Պօստը», յայտնելով որ Ռուսաստանը գուցէ կարող լինի իրաւունք ձեռք բերել իր նաւերի ազատ երթևեկութեան համար Դարդանէլով, ապացուցանում է, որ Ռուսաստանի ոտք դնելը Միջերկրական ծովը՝ յեղաշրջում առաջ կը բերէ հանուր ծովային քաղաքականութեան մէջ և սպառնալիք կը հանդիսանայ եռապետեան դաշնակցութեան կայունութեան։ Աւստրօ-Ունգարիան շահագրգռված է ամենակենսական կերպով Դարդանէլին վերաբերող պայմանագրերը պահելու մէջ։ Նրա նպատակն է էլ աւելի մեծ եռանդով պաշտպանել այդ պայմանագրերը։

—

Բերլին.—«Ֆօսիշէ-Ցայտունգին» հեռագրում են Աթէնքից, որ նկատվում է անգլիական և ֆրանսիական ռազմանաւերի մեծ տեղափոխութիւն Կիպրոսի, Սիրիայի և Եգիպտոսի միջև։ Տեղեկութիւններ ստանալով հնարաւոր հակաեւրոպական անկարգութիւնների մասին, ֆրանսիական նաւատորմի հրամանատարը եկաւ Բէյրութ և տեղեկացրեց Թիւրքաց նահանգապետին, որ անկարգութիւնների առաջին իսկ նշաններում զօրքեր ափ կիջեցնէ։

—

Կ. Պօլիս.—Յունաց կառավարութիւնը հաւաստիացրեց Բ. Դրան, որ յունական պարլամենտում կրետական պատգամաւորների թոյլ չի տայ։

Պալատը միաձայն որոշեց հարցապնդում ուղղել այն առիթով, որ իշխանութիւնները փորձել են կալանաւորել օպպօզիցիայի լիդեր Լիւթֆի-Ֆիքրիին, որ ամեն օր լոյս է ընծայում զինուորական դատարանից դադարեցված «Թանզիմաթ» լրագիրը և ուղարկում է այն ուրիշ լրագիրների հասցէաթերթերով։ Ոստիկանները մի օֆիցերի հրամանատարութեամբ փորձել են ձերբակալել Ֆիքրիին, երբ նա նստելիս է լինում տրամվայ՝ պալատ գալու մտադրութեամբ։ Ֆիքրին հրաժարվել է գնալ նրանց հետ և եկել է պալատ։

—

23 նոյեմբերի

Կ. Պօլիս.—Պալատը առաջարկեց զինուորական մինիստրին անմիջապէս ներկայանալ պատասխանելու Լիւթֆի-Ֆիքրիին կալանաւորելու փորձի մասին ուղղված հարցապնդմանը։ Մինիստրը հրաժարվեց մինիստրների խորհրդի նիստի պատճառով, որով և վիճաբանութիւնները յետաձգվեցին մինչև երկուշաբթի։

Կոմիտէտի լիդէրի առաջարկութեամբ որոշվեց միաձայն բողոքել այն խստութիւնների դէմ, որ կատարում են իտալացիները։ Բողոքը հեռագրով հաղորդվելու է բոլոր պարլամենտներին։

Սենատի պատասխան ուղերձում քննադատվում է Հակկը փաշայի կաբինէտը, յայտնվում է, որ անհրաժեշտ է համաձայնութիւն կապել միւս մեծ պետութիւնների հետ, որպէսզի որոշվի Թիւրքիայի քաղաքական դրութիւնը։

—

Կիեվ.—Ստոլիպինի արձանի խնդրով զբաղվող յանձնաժողովը որոշեց նախագիծ կազմելու համար յայտարարել համառուսական մրցում, նշանակել երեք մրցանակ—2000, 1000 և 750 րուբլի։ Հրէաները մրցմանը մասնակցելու իրաւունք չունեն։

ԱՐՁԱԳԱՆՔՆԵՐ ԹԻՒՐՔԱՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ

—

Վան, 12 նոյեմբերի

Վարժապետանոցը դեռ չը բացվեց։ Վերջին հեռագիրները հաղորդեցին, որ Վարժապետանոցի տեսուչ է նշանակվել Կենտրօն. վարժարանի նախորդ տեսուչ՝ Յովսէփ էֆէնդի Փուլուձեան և արդէն ճանապարհ է [illegible] մար Վարժապետանոցը, որին վանեցին այնքան անձկանօք սպասում է։ Ինչպէս գրել էր «Մշակի» № 206-ում, մի ուրիշ ուսուցիչ էլ՝ պրօֆ. Համբարձում Տէր-Ցաբուլինեան քաղաքումս է սպասվում, միւս ուսուցիչներն էլ պիտի ճարվեն անշուշտ Վանից։ Միացեալ Ընկերութեան այս կարգադրութիւններն ու Փուլուձեանի տեսուչ նշանակվելու լուրը Վանում առաջին հիասթափումը պատճառեցին, որովհետև սպասվում էր, որ Վարժապետանոցի տեսուչն և ուսուցիչները նշանակվէին համալսարանական ուսում ստացածներից, բայց յուսադրվում ենք այն մտածումով, որ դեռ առաջին տարին է, մանաւանդ վանեցիների հետ բանակցութիւններն երկար տևեցին՝ մինչև որ դպրոցական նոր տարեշրջանը սկսեց ու այդ պատճառով գուցէ աւելի բարձր ուսում ունեցողներ ճարելն անհնար է եղած, մի թերութիւն, որ գուցէ կուղղվի յաջորդ տարեշրջանում, որպէս զի Վարժապետանոցը ծառայէ բուն իսկ իր կոչմանն ու նպատակին։ Արդէն Վարժապետանոցը, որ դպրոցական տարեշրջանը սկսելուց երկու ամսով յետ է բացվում, այս տարի չէ կարող իր համապատասխան դասարաններն ունենալ, այլ պիտի ունենայ գուցէ միայն նախապատրաստական դասարաններ Կենտրօնական վարժարանի աշակերտներից, ինչ որ նշանակում է, թէ Կենտրօնականը պիտի բաժանվի երկու մասի. մէկ մասը պիտի կազմէ Վարժապետանոցի նախապատրաստական դասարանները, իսկ միւս մասը՝ բուն իսկ Կենտրօնականը. և այնուհետև նոյն երկու կրթարաններն էլ իրար հետ միշտ շաղկապված պիտի լինեն. սրա համար էլ երբէք կարիք չը կար, որ նրանք անջատ մնային իրարից, և Վարժապետանոցը բացվէր մի տարբեր շէնքում, երբ Կենտրօնականի դասարանները, որ արդէն կիսով չափ թափուր են այժմ, Վարժապետանոցը բացվելուց յետոյ աւելի պիտի ամայանան։ Սրա պատճառը թէև մի շարք մարդկանց կողմից Միացեալ և Բարեգ. Ընկերութիւնների դէմ յարուցված անմիտ պայքարն եղաւ, բայց նոյն մարմիններն էլ չափից աւելի կարևորութիւն տուին այդ պայքարին և երբ թէ գործն անկախ հողի վրա դնելու նպատակով բաժանեցին այդ երկու կրթարանները—Կենտրօնականն ու Վարժապետանոցը—որոնք ըստ էութեան մէկ են և անբաժանելի։ Գործնականի մէջ Միացեալ Ընկերութիւնը անշուշտ պիտի անդրադառնայ այս անհերքելի իրականութեանը։

Կենտրօնականն ու Վարժապետանոցը միացեալ լինելիս՝ Վասպուրականը, իրապէս կունենայ մի միջնակարգ վարժարան, 1—2 տարվայ մանկավարժական դասընթացքով միասին, որից պիտի օգտվի Վասպուրականի համայն ուսանողութիւնն և ո՛չ թէ միայն ուսուցչական ցենզ ունենալ փափագողները. և արդէն իսկ անընական է ունենալ Վարժապետանոցը առանց նախապատրաստական բաժանմունքների, որը կարող է տալ միայն բարեկարգված Կենտրօնականը՝ որոշ ծրագրով և ուղղութեամբ և մանաւանդ կարող ոյժերով։ Փոխանակ 600—1000 ոսկի ծախսելու Վարժապետանոցի աննպատակ մի շէնքի վրա, թո՛ղ վանեցիք ու Միացեալը ձեռք-ձեռքի տան և աշխատեն ունենալ մի միջնակարգ ուսումնարան Կենտրօնական վարժարանի ներկայ շէնքում, որ պիտի լինի ամենից աւելի նպատակայարմարը և անշուշտ քաջալերութիւն և ոյժ պիտի գտնէ ուրիշ բարեգործական մարմիններից էլ, ինչպէս Պետերբուրգի Եկեղեցական Խորհուրդն, որպէս յուսադրում էր նոյնիսկ Ե. Լալայեան, որ նոյնպէս շատ աննպատակայարմար և անտակտ է գտնում բաժան-բաժան Կենտրօնականն ու Վարժապետանոցը ներկայ թոյլ ոյժերով, որ նմանում է միայն աչքակապութեան և չէ ծառայում նպատակին։

Ե. Լալայեան երեք ամսից աւելի է, ինչ այցելութիւններ արեց Վասպուրականի մի քանի կարևոր գաւառներին, ինչպէս Մոկք, Շատախ, Աղբակ. նա շատ գոհ է մնացել այդ այցելութիւններից և վերադառնում է Կովկաս ազգագրական ու հնագիտական առատ պաշարով։ Մեղուաջան բանասէրը մեծ համակրանքի և ընդունելութեան է արժանացել իր շրջագայած բոլոր վայրերում, իսկ նրա հաւաքած նիւթերը մի շատ կարևոր բաժին են կազմում հայ ազգագրութեան ու բանասիրութեան։ Մարակ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Թաւրիզ, 10 նոյեմբերի

Րահիմ-խան-Սարդար-Նուսրաթին սպանեցին։ Մի քանի շաբաթ էր, որ այդ իմանում էինք, բայց նրան սպանելու մեթօդի մանրամասնութիւնները դեռ նոր-նոր են երևան գալիս։ Ինչպէս յայտնվում է, կառավարութիւնը և ժամանակաւոր նահանգապետ Իմամ-Ղուլի միրզան համաձայն էին Րահիմ խանին սպանելու առաջարկութեան։ Նրան սպանել են մի քանի «ոչ-ոքներ», այսինքն այնպիսի մարդիկ, որոնց սրանից մի քանի տարի առաջ հարիւրից չորս մարդ չէր ճանաչի, մարդիկ, որոնց նմանը Րահիմ խանը հարիւրաւոր ձիաւորներ ունէր։

Րահիմ խանին դատել են արքում (բերդ), [illegible] չարաչար տանջանքների։ Սարսափելի տանջանքներից բացի, որ եղել է նախնական քայլ միայն, նրան սաստիկ կերպով թակել են։ Հարուածներին չը դիմանալով՝ Րահիմ խանը ուշագնաց է եղել։ Պէտք է իմանալ, որ նա արդէն 80 տարեկան մի ծերունի մարդ էր. բնական էր, որ նա հարուածներին չը կարողանայ դիմանալ, մանաւանդ որ նա իբրև իշխան, բազմաթիւ գիւղերի և զօրքի տէր մարդ, փափուկ մեծացած, փափուկ ապրած և կարօտութիւն չը տեսած բնական էր, որ տանջանքի չը դիմանայ և կորցնէ իր գիտակցութիւնը։ Նրան գանձանները մեռած կարծելով թողել հեռացել են։ Միւս օր առաւօտեան գալիս տեսնում են, որ դեռ ևս շունչ ունի. այդ էլ վերջացնում են մի քանի գնդակներով։ Այսպէս եղաւ այն մարդու վերջը, որ ունէր մօտաւորապէս 50—60 գիւղեր, ամբողջ Ղարադաղի իշխանն ու կառավարիչն էր, իշխում էր մի քանի հազար ձիաւոր զօրքի և Թաւրիզի յեղափոխութեան ժամանակ, երկու տարի առաջ, Մահմէդ-Ալի շահի ամենավստահելի գեներալներից մէկն էր, գուցէ ամենավստահելին՝ Սամադ խանից յետոյ։ Րահիմ խան Սարդար-Նուսրաթն էր, որ քար ու քանդ արեց Շէշկլանի մազալինները, թալանից տները և սարսափ տարածեց Թաւրիզցիների վրա։ Այս բոլորը նա անում էր, անկասկած, շահի հրամանով։ Եթէ նա շահի անկումից յետոյ հաւատարիմ և հնազանդ մնար սահմանադրութեան, դարձեալ կը պահէր իր իշխանութիւնը Ղարադաղում։ Եւ հէնց պահում էլ էր, նա պաշտօնանկ չէր եղել։ Միայն թէ հանգիստ չը նստեց։ Շահի փախուստից յետոյ էլ նա շարունակեց Ղարադաղում գիւղերը կողոպտել, կարաւանները թալանել և ամեն տեսակ բռնակալութիւններ անել։ Եթէ հանգիստ մնար՝ կառավարութիւնը նրանից պիտի չը խլէր Ղարադաղի իշխանութիւնը։ Իր բռնակալութիւնն էր պատճառ, որ վերջապէս ստիպեց կառավարութեանը՝ ուղարկել Ղարադաղ Եփրեմին և բախտիարներին՝ նրան բռնելու, և նա փախաւ Ռուսաստան մի քանի թէթև կռիւներից յետոյ։

Րահիմ խանը այնքան էլ սահմանադրութեան հակառակ չէր, որքան հակառակ էր սահմանադրութեան գլուխ կանգնած մարդկանց անձնաւորութիւններին։ Օրինակ՝ նա ասում էր. «Մահմէդ-Ալի շահը Թաւրիզում վալիահտ եղած ժամանակ՝ ես երբ գնում էի Թաւրիզ վալիահտին հիւր, նա իր խոհանոցից ինձ համար ճաշ էր ուղարկում, և այդ ճաշը իր գլխի վրա դրած իմ սենեակն էր բերում Բաղըրը (Բաղըր խանը), որ վալիահտի դռնում ֆարրաշ էր և ձեռքերը կրծքին դրանը սպասում էր իմ առաջ ոտքի վրա. հիմա ես ինչպէս գնամ և հնազանդվեմ այդ Բաղըրին»։ Ինչպէս տեսնում էք, նա սահմանադրութիւնը այս-ինչ կամ այն-ինչ մարդու անձնաւորութեան մէջ էր տեսնում. սահմանադրութեան ծառայելը, նրա կարծիքով, նշանակում էր ծառայել այս կամ այն անհատին. մի շատ սխալ ըմբռնում էր սա, և անընական էլ չը պէտք է համարել մի ղարադաղցի խանի այսպէս հասկանալը, մի մարդ, որ թէև խան, բայց տխմար և անգրագէտ խան է։ Նրա կարծիքով կամ ըմբռնումով՝ սահմանադրութիւնը մի ինչ-որ շօշափելի բան էր, և այդ «բանը» ձեռք էր բերել Բաղըր խանը. եթէ այդ «բանին» ծառայէր ինքը, ուրեմն նշանակում է պէտք է ծառայէր այդ «բանի» տիրոջը՝ Բաղըր խանին։ Այդ «բանին», կամ որ նոյնն է (նրա կարծիքով) Բաղըր խանին ծառայելը նրա արժանապատուութեան դէմ էր, և ուստի որոշեց իր արժանապատուութիւնը պահել և չը ծառայել ո՛չ Բաղըր խանին, ո՛չ էլ նրա «բանին»։

Ռուսաստանում մօտ մի տարի մնալուց յետոյ էլի վերադարձաւ իր հայրենիքը՝ Ղարադաղ։ Մուխբիր-ուս-Սալթանէն այն ժամանակ գեներալ-նահանգապետ էր։ Վերջինը Րահիմ խանին գրեց և յորդորեց, որ գայ անձնատուր լինի, խոստանալով ներում և կեանքի ապահովութիւն։ Րահիմ-խանը, ձանձրացած՝ աքսորից և թափառական կեանքից, նոյնպէս և ուզելով կառավարութեան հետ հաշտվել, եկաւ Թաւրիզ և անձնատուր եղաւ կառավարութեան։ Րահիմ-խանի Թաւրիզ գալուն և անձնատուր լինելու որոշմանը քիչ չը նպաստեց և այն մասնաւոր պարագան, որ այդ ժամանակ Թաւրիզում ո՛չ Բաղըր-խան կար և ո՛չ էլ Սաթթար-խան։ Նրանք երկուսն էլ «հրաւիրվել» էին Թէհրան մէջլիսի կողմից և գնացել էին։ Պարզն ասած՝ նահանգապետ Մուխբիր-ուս-Սալթանէն նրանց երկուսին էլ աքսորեց Թաւրիզից, բայց այնպէս աքսորեց, որ շատ քչերը իմացան նահանգապետի «մատ ունենալը» նրանց աքսորելու գործում։ Այդ ժամանակ Եփրեմը և Սարդար-Բահադուրը Ղարադաղից վերադառնալով՝ գտնվում էին Թաւրիզում իրանց զօրքով։ Նահանգապետը Բաղըր և Սաթթար խաներին չէր կարող այդքան հեշտութեամբ քաղաքից աքսորել, եթէ Եփրեմը և Սարդար-Բահադուրը այստեղ չը լինէին։ Վերջինների ներկայութեամբ նրանք չը համարձակվեցին կառավարութեան հետ գժտվել, եթէ ոչ աւելի անպատուաբեր կերպով կաքսորվէին։ Այս դէպքը առիթ տուեց ժողովրդի որոշ խաւերի մէջ դժգոհութեան։ Մինչև իսկ Թուրցիկներ կպցրին պատերին թէ՝ «Մի հայ (Եփրեմ) աքսորում է մեր յեղափոխութեան հերոսներին», և ասում էին Թուրցիկի մէջ. «Մենք չենք ուզում, որ մի էրմանի իշխէ մեզ վրա», և այլն և այլն։ Սաթթար և Բաղըր խաների աքսորման պատճառն այն եղաւ, որ իրանք խառնվում էին ամեն գործի մէջ և արգելք դառնում Մուխբիր-ուս-Սալթանէի կարգադրութիւններին և կառավարական գործերի հարթ ընթացքին։ Եւ այս պարագան նպաստեց Րահիմ խանի անձնատուր լինելու որոշման։

Նա տեսաւ, որ Բաղըր խանը «մաշրութա» չէր, ո՛չ էլ մաշրութան Բաղըր խան։ Նա տեսաւ, որ մէկը մի մարդ է, իսկ միւսը՝ կառավարութեան մի ձև. և տեսաւ, որ սահմանադրական Բաղըրին էլ կարելի է եղել պատժել, և ինքը չը վախեցաւ անձնատուր լինելուց։

Մուխբիր-ուս-Սալթանէն հաւատարիմ մնաց իր խոստման։ Նա Րահիմ խանին չը սպանեց։ Մի մաքուր սենեակում նրան պահել տուեց որպէս բանտարկեալ, բայց առանց շղթայի։ Իրաւունք չունէր դուրս գնալու, ոչ էլ այցելուներ ընդունելու։ Եւ այդ վարմունքը նրա հետ՝ շատ նպաստեց նրա որդուն՝ Բոյիւկ խանին Ղարադաղում սանձահարված պահելու։ Բոյիւկ խանը վախենում էր կառավարութեան հետ գժտվելուց, որ չը լինի հօրը սպանեն՝ վրէժխնդիր լինելու համար։ Եթէ հէնց այն ժամանակ սպանէին կամ կախէին, վնաս չունէր. բայց ամբողջ մի տարի բանտում պահելուց յետոյ բարբարոսաբար սպանելը սխալ քայլ էր։ Սխալ քայլ էր նախ նրա համար, որ շղթայակապ բանտարկեալին սպանելը մի հերոսութիւն չէր։ Ձեռքերը կապած՝ նրան մի երեխայ էլ կարող էր սպանել։ Երկրորդ՝ նա բանտում բոլորովին անվնաս էր, և հէնց այդպէս էլ կարող էին նրան պահել մինչև 100 տարի։ Երրորդ՝ նա արդէն 80 տարեկան մի ծերունի էր, մի քանի տարի միայն ապրէր։

Եթէ թոյլ տային, որ նա իր բնական մահով մեռնէր, ազատ կը լինէին թէ նրան սպանելու վատ անունից և թէ զսպված կը պահէին նրա որդուն՝ Բոյիւկ խանին։ Մի երկու դէպք պատահեց, որ մի քանի Թաւրիզցիներ քաղաքի շուրջը գտնվող ղարադաղցի ձիաւորներին հանդիպելով՝ զրկվել էին թէ իրանց հրացաններից և թէ դրամից. քաղաք գալով նրանք գանգատվել էին Րահիմ խանին պանդպատով։ Րահիմ խանը նամակ էր գրել Բոյիւկ խանին և վերջինը յետ էր դարձրել Թաւրիզցիներից կողոպտած իրերը։ Եւ հէնց այդ պարագան էր պատճառը, որ Բոյիւկ խանը թէև Շուջա-ուդ-Դօվլէի մօտ էր իր ձիաւորներով, բայց մասնաւոր գործունէութիւն չէր ցոյց տալիս կռիւներում, վախենալով՝ չը լինի թէ իր ծերունի հօրը սպանեն վրէժխնդրութեան համար։ Պատմում են, որ Բոյիւկ խանը լսելով հօր մահը՝ վերցրել էր իր հրացանը, հեծել էր ձին և ընկել դաշտերը՝ սպանելով ամեն մի Թաւրիզցու, որ հանդիպել էր նրան։ Առաջին օրը միայն սպանել էր 18 Թաւրիզցու։ Եւ երդվել էր սպանել ամեն մի Թաւրիզցի, որին նա կը հանդիպէ։ Շուջա-ուդ-Դօվլէն, տեսնելով նրա կակիծը և կսկծից գրեթէ խելագարվելը, կանչել էր իր մօտ և Բոյիւկ խանի հրացանը ձեռքից առել էր, որպէսզի նա հանգիստ մնալով՝ գուցէ համ իր ցաւի սաստկութիւնը մեղմանայ, համ էլ անմեղ մարդկանց արիւնը չը թափի։ Բայց Բոյիւկ խանը երդվել է սպանել Թաւրիզցու ծծկեր մանկան էլ, եթէ միայն այդ մանուկը որևէ տեղ հանդիպի։

Ճիշդ է, հիմա Բոյիւկ խանը Ղարադաղում է գտնվում, և կռւի մէջ է Արշադի հետ։ Արշադը Սամադ խանի կողմն էր։ Սրա եղբայր Զարղամը Թաւրիզում սահմանադրութեան կողմն էր։ Արշադը իր եղբօր միջնորդութեամբ ցանկացաւ գալ քաղաք և անցնել սահմանադրութեան կողմը։ Անջումանը, կասկածելով որ նրա առաջարկը կարող է իրանց գլխին խաղացվելիք՝ Սամադ խանի մի խաղը լինել, առաջարկեց Արշադին, որ սա իր անկեղծութիւնը ցոյց տայ՝ գնալով Մարանդ և այնտեղից վռնտելով Սամադ խանի կողմից նշանակված Շուջա-Նիզամին։

Արշադը գնաց Մարանդ, փախցրեց Շուջա-Նիզամին և նրա տեղ դատաւոր եղաւ Մարանդում։ Սամադ խանը, տեսնելով որ Արշադը իրան խաբեց ու անցաւ սահմանադրութեան կողմը, որոշեց վրէժ լուծել նրանից։ Հրամայեց Բոյիւկ խանին, որ սա գնայ Ղարադաղ և Արշադի գիւղերը թալանէ։ Բոյիւկ խանը գնաց և սկսեց Ղարադաղում Արշադի գիւղերը թալանել։

Մարանդում՝ Արշադը երբ լսեց, որ Բոյիւկ խանը իր գիւղերն է թալանում, թողեց Մարանդն և շտապեց իր գիւղերի օգնութեան և պաշտպանութեան։ Շարունակ կռիւ է նրա և Բոյիւկ խանի ձիաւորների միջև։ Այստեղի լուրերին նայելով՝ Արշադը Բոյիւկ խանին յաղթել է, բայց այստեղի «լուրերը» անվստահելի են։ Դժուար թէ Արշադը Բոյիւկ խանին յաղթէ, եթէ Զարղամը չը գնայ իր եղբօր օգնութեան։ Մի բան միայն վստահելի է, այդ այն է, որ ճիշդ հիմա Ատրպատականում ո՛չ մի իշխանութիւն չը կայ, ինչպէս պարսիկները ասում են, «շունը իր տիրոջը չէ ճանաչում», այնքան մի խառնակ դրութեան մէջ է ամեն բան։ Ս. Սօլաք

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԱԹ. ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐՆԵՐԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

—

Վանից մեզ գրում են ամսիս 12-ից, որ Լիմ և Կտուց անապատների թեմի կողմից կաթողիկոսական ընտրութեանը մասնակցելու համար պատգամաւոր են նշանակվել Համբ. Առաքելեան և Մեսրոպ աւ. ք. Մելեան։

Այս ընտրութիւնը պաշտօնապէս յայտնված է պատրիարքարանին և էջմիածնի տեղապահ-սրբազանին, իսկ հաւատարմագրերը ուղարկված են Հ. Առաքելեանին և Մելեան քահանային։

ԳԱԹՈՂ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՆԵՐԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

—

Ինչպէս անցեալ անգամ հաղորդեցինք, Թիֆլիսի երկու եկեղեցիներում—Քամոյենց և Կուկիայի ս. Աստուածածին—պէտք է կատարվէր պատուիրակների ընտրութիւն։ Քամոյենց եկեղեցում պէտք է ընտրվէին 3 պատուիրակ, իսկ Կուկիայի եկեղեցում՝ մի պատուիրակ։ Քամոյենց եկեղեցում ընտրական մեծ պայքար տեղի ունեցաւ. պայքարում էին առաջադիմականները և հօրիզօնականները. վերջինները պարտութիւն կրեցին, և նրանց բոլոր կանդիդատները սևացան։ Ընտրվեցին պատուիրակներ՝ բժշկապետ Բ. Աղասարեան 53 ձայնով, Գ. Մելիք-Ղարագեօզեան 55 ձայնով, իսկ առաջադիմականների երրորդ կանդիդատը՝ Ց. Սպենդիարեան 50 ձայն։ Հօրիզօնականների կանդիդատները՝ Ց. Մելիք-Բախտամեան, Լ. Բաբայեան և բժ. Մինասեան ստացան 46 ձայն։ Որովհետև քուէարկողների թիւը 100 էր, ուստի ընտրված համարվեցին բժ. Բ. Աղասարեան և Գ. Մելիք-Ղարագեօզեան։ Ց. Սպենդիարեանի մի ձայն պակաս ստանալը բացատրվում է նրանով, որ քուէարկութիւնից առաջ առաջադիմականների երրորդ կանդիդատ Մ. Մարտիրոսեանը հրաժարվեց և նրա տեղ առաջարկվեց Ց. Սպենդիարեանը, բայց մի քանի անձինք, չիմանալով այդ հանգամանքը, ձայն էին տուել Մարտիրոսեանին։

Կուկիայի ս. Աստուածածին եկեղեցում գրեթէ միաձայն պատուիրակ ընտրվեց Ալէքսանդր Քալանթար։ Այնպէս որ՝ այս վերջին եկեղեցում ընտրված են պատուիրակներ՝ Ալ. Քալանթար, Սարգիս Խարազեան և Մարկոս Պօղոսեան (այլ ոչ Սարգիս Տէր-Պօղոսեան, ինչպէս որ սխալմամբ հաղորդված էր անցեալներս)։

Այսպիսով Թիֆլիսի բոլոր 23 եկեղեցիներում ընտրական գործողութիւնները գրեթէ վերջացած են։ Մնում են չաւարտված 1) մի պատուիրակի ընտրութիւն Ջրկինենց եկեղեցում ի տեղի Ս. Ցարու-

թիւնեանի, որի ընտրութեան դէմ բողոք է ներկայացված, 2) մի պատուիրակի ընտրութիւն ս. Մինաս եկեղեցում ի տեղի Տէրեանի, որի ընտրութեան դէմ նոյնպէս բողոք է ներկայացված, իսկ գաւառներում Ղազախի I մասի գործակալութեան մէջ մի պատուիրակի ընտրութիւն, ի տեղի Ս. Յարութիւնեանի, որ ընտրվելուց յետոյ հրաժարվել է։

—

Գօրիս, 17 հոկտեմբերի

Երէկ հոկտեմբերի 16-ին ս. Լուսաւորիչ եկեղեցում կայացաւ շրջանիս ներկայացուցիչների երկրորդ ժողովը, կաթողիկոսական ընտրութեան համար պատուիրակներ ընտրելու, որոնք ամսիս 30-ին Երևանում մասնակցեն թեմական պատգամաւորի ընտրութեան։ Առաջին ժողովը գտնելով ոչ իրաւական՝ երկու օր յետոյ երկրորդ ժողովում, ձայների մեծամասնութեամբ, պատուիրակներ ընտրվեցին Մ. Տէր-Գրիգորեան և Ն. Հայրապետեան (Երևանի թեմական քարտուղար)։

Առաջին ժողովում ընտրված էր նաև Յ. Գէորգ-Բէկեան, որ այս անգամ չընտրվեց, այլ նրա փոխարէն ընտրվեց Ն. Հայրապետեան երևի գլխաւորապէս ի նկատի առնելով գնացող պատուիրակի ծախքից ազատվելը, քանի որ նա հէնց Երևանումն է։

Սազանդարեան

—

Բաթում 20 հոկտեմբերի

Ի լրումն «Մշակի» № 229-ի մէջ Ծխական ատորագրութեամբ տպված թղթակցութեան, թոյլ տուէք յայտարարելու, որ ամսիս 16-ին մեր եկեղեցում տեղի ունեցած ծխական ժողովում, երբ քուէարկութիւնից յետոյ իրեւաց, որ առաջարկված թեկնածուներից ընտրված են 3 հոգի, ժողովականները համաձայնութեամբ ընդունեցին ճանաչել Յակովբ Մեղաւորեանցին երկրորդ լիազօր ներկայացուցիչ Բաթումի հայ համայնքի՝ հոգեւորական ներկայացուցիչ չընտրվելու դէպքում։

Նախագահ ժողովի Մ. ա.-ք. Մելեան

Քարտուղար ժողովի՝ Յովհ. Բալայեան

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԻՋՈՑՈՎ ՈՒՂԱՐԿՎԱԾ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱՑՈՒՆԵՐԻ ԼԻԱԿԱՏԱՐ ՑԱՆԿԸ

—

Այժմ, երբ արդէն անհերքելի փաստ է, որ էջմիածնի միջոցով ուղարկվել է Կ. Պոլսի պատրիարքական տեղապահ Մանկունի արքեպիսկոպոսին հորիզոնականների կազմած մի մեծ ցուցակ անունների, և յանձնարարվել դրանց ընտրել կամ նշանակել տալ պատգամաւորներ Թիւրքիայի թեմերից, մենք անհրաժեշտ ենք համարում տպել այդ անունների լիակատար ցուցակը։

I Հոգեւորականներ

ա) Էջմիածնի միաբաններ՝ 1) Սիոն վարդապետ, 2) Ներսէս վ. Տէր-Միքայէլեան, 3) Իսահակ վ. Տէր-Միքայէլեան, 4) Վահրամ վ. Սլկունի, 5) Ընձակ վ. Եազջեան, 6) Աբէլ աբեղայ, 7) Սուրէն աբեղայ Մանասեան, 8) Բագրատ վ. Վարդազարեան, 9) Արիստակէս վ. Ջուլաեան։

բ) Քահանաներ զանազան քաղաքներում. 1) Ղևոնդ ք. Ալիխանեան (Թիֆլիս), 2) Խորէն ք. Խուցեան (Թիֆլիս), 3) Յովհաննէս ք. Մարտիրոսեան (Թիֆլիս), 4) Երուանդ ք. Նալբանդեան (Սիմֆերոպոլ), 5) Ներսէս ք. Աբրահամեան (Կոկանդ), 6) Սմբատ ք. Սարգսեան (Սամարղանդ), 7) Սեդրակ ք. Աղբալեան (Աստրախան), 8) Յ. ք. Սաւիկեան (Վլադիկավկազ), 9) Ներսէս ք. Տէր-Կարապետեան (Բագու)։

II Աշխարհականներ

1) Յովհաննէս Թումանեան (Թիֆլիս), 2) Առաքել Բաբախանեան (Թիֆլիս), 3) Ղազարոս Աղայեան (Թիֆլիս, այժմ հանգուցեալ), 4) Գէորգ Խատիսեան (Թիֆլիս), 5) Յ. Տէր-Միրաքեան (Թիֆլիս), 6) Ն. Կաճկաճեան (Թիֆլիս), 7) Յովսէփ Ամիրխանեան (Թիֆլիս), 8) բժ. Տիգրան Թադէոսեան (Թիֆլիս), 9) ուսուցիչ Լևոն Բաբայեան (Թիֆլիս), 10) փաստաբան Սմբատ Խաչատրեան (Թիֆլիս), 11) փաստաբան Սամսոն Յարութիւնեան (Թիֆլիս), 12) Ալէք. Խատիսեան (Թիֆլիս), 13) ինժեներ Տիգրան Բէգզադեան (Բագու), 14) ինժ. Կոնստ. Խատիսեան (Բագու), 15) վաճառական Գասպար Տէր-Մարգարեան (Բագու), 16) վաճառական Համբարձում Մելիքեան (Բագու), 17) Արամ Առաքելեան (Բագու), 18) Զուրաբ Ճանպաղեան (Կարս), 19) բժ. Նիկողայոս Տէր-Սահակեան (Ալէքս.), 20) Թադէոս Թադէոսեան, դեղագործ (Էջմիածին), 21) բժ. Յով. Յովհաննիսեան (Երևան), 22) բժ. Յ. Տէր-Միքայէլեան (Երևան), 23) Գեդէօն Ահարոնեան (Երևան), 24) վաճառական Գէորգ Ամիրեան (Երևան), 25) Յովսէփ Միրզայեան (Թէհրան), 26) ինժ. Յովհ. Քաջազնունի (Բագու), 27) բժ. Գրիգոր Սաղեան (Բագու), 28) Վրթանէս Փափազեան (Շուշի), 29) Յակոբ Շաւարշ (Թիֆլիս)։

Առաջ բերելով այս ցանկը այն անձանց, որոնք յանձնարարված են տեղապահ Մանկունի սրբազանին իբրև «համբաւաւոր, վստահելի և անկուսակցական» անձինք և անպայման կողմնակից Սուրէնեան արքեպիսկոպոսի թեկնածութեան, մենք հարկաւոր ենք համարում առաջ բերել և ցուցակը այն անձանց, որոնք մինչև 1911 թ. հոկտ. 13-ը ընտրված են կամ նշանակված պատգամաւորներ։ Այդ ցանկը տպված է Կ. Պոլսի «Ազատամարտ» թերթի հոկտ. 13-ի համարի մէջ։

Հոգեւորականներ.—1) Սիոն վարդապետ, 2) Ներսէս վ. Տէր-Միքայէլեան, 3) Իսահակ վ. Տէր-Միքայէլեան, 4) Վահրամ վ. Սլկունի, 5) Ընձակ վ. Եազջեան, 6) Աբէլ աբեղայ, 7) Սուրէն աբեղայ Մանասեան, 8) Արիստակէս վ. Ջուլաեան, 9) Ղևոնդ քահանայ Ալիխանեան, 10) Խորէն ք. Խուցեան, 11) Յովհաննէս ք. Մարտիրոսեան, 12) Երուանդ ք. Նալբանդեան, 13) Ներսէս ք. Աբրահամեան, 14) Սմբատ ք. Սարգսեան, 15) Սեդրակ ք. Աղբալեան։

Աշխարհականներ.—1) Բժ. Տիգրան Թադէոսեան, 2) Լևոն Բաբայեան, 3) Սմբատ Խաչատրեան, 4) Զուրապ Ճանպաղեան, 5) Տիգրան Բէգզադեան, 6) բժ. Յովհաննէս Յովհաննիսեան, 7) Գէորգ Ամիրեան, 8) բժ. Նիկողայոս Տէր-Սահակեան, 9) Թադէոս Թադէոսեան, 10) Յակոբ Շաւարշ, 11) Յովհաննէս Քաջազնունի, 12) բժ. Գրիգոր Սաղեան, 13) Վրթանէս Փափազեան։

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԸ

—

Ժողովրդական Համալսարանի վարչութեան գործունէութիւնը այս տարի ևս բացվեց գրագիտական դպրոցների վերաբացումով և կիրակի օրերը Ժողովրդական Տանը մատչելի գներով (5—10 կոպ.) տեղի ունեցող հասարակական դասախօսութիւններով։ Եւ, պէտք է ասել, վարչութեան կազմակերպած այդ դասախօսութիւնները այս տարի, համեմատած անցեալ տարվայ հետ, առաջ են տարվում աւելի հետաքրքրական ծրագրով և աւելի կանոնաւոր կերպով։ Դասախօսութիւնները տեղի են ունենում, ինչպէս յայտնի է, միմիայն ռուսերէն լեզուով և, թէև աստիճանաբար գրաւում են լսողների աւելի և աւելի մեծ թիւ, բայց ռուսերէն չիմացող դասակարգի համար մնում են անհասկանալի, որով և բացատրվում է դասախօսութեան դահլիճի լսողներով ոչ լիքը լինելը։

Ինչպէս վարչութեան վերջին հերթական ժողովում պարզվեց, նրան հնարաւորութիւն է տրվում այսուհետև դասախօսութիւններ ունենալու նաև տեղային վրացի, հայ և ուրիշ լեզուներով ևս, ուստի վարչութիւնը զբաղված է դրանց կազմակերպելու գործով, որպիսի նպատակով էլ առաջիկայ շաբաթ տեղի կունենայ մասնագէտ-դասախօսներից վարչութեան կից կազմված սեկցիայի յատուկ ժողովը, որը մշակելու է և սիստեմատիկ դասախօսութիւնների ծրագիր։

Հասակաւորների համար գոյութիւն ունեցող գրագիտական երեկոյեան դասընթացքները վարչութիւնը մտադիր էր այս տարվանից վերակազմելու աւելի ընդարձակ ծրագրով։ Եւ որպէսզի հնարաւորութիւն ունենար գոնէ համեստ վճարով ուսուցիչներ հրաւիրելու, նա տարվայ ընթացքում մի քանի անգամ կազմակերպեց, ընկերութեան միջոցները ուժեղացնելու նպատակով, թէ զբօսանքներ և թէ համերգ, բայց ամեն տեղ էլ նրան դիմաւորեց հասարակութեան քար անտարբերութիւնը, և վարչութիւնը այդ զբօսանքներից և համերգից ոչ միայն օգուտ չը ստացաւ և ոչ մի կոպէկ, այլ նրանց կազմակերպելուց իր վրա մնացած պարտքերը այսօր վճարում է Ժողովրդական տանը 5 և 10 կոպէկով կարդացված դասախօսութիւններից գոյացած րուբլիներից... Եւ վարչութիւնը, զրկվելով դասագին վճարելու հնարաւորութիւնից՝ հրաւիրել է ուսուցիչների, որոնք յիշածս դպրոցներում պարապում են ձրիաբար։

Այդպիսի դպրոցներ կան վրացի, ռուս և օս լեզուներով։

Հայերի համար գոյութիւն ունէր Հաւլաբարում կիրակնօրեայ դպրոց, որը թէև դեռ չէ բացված, բայց կը բացվի ամսիս 30-ից։

Ի դէպ՝ մի քանի խօսք Ժողովրդական Համալսարանի ազգային սեկցիաների մասին։ Իւրաքանչիւրը այդ սեկցիաներից ունի իր ներկայացուցիչը, որ ներկայ է լինում վարչութեան ժողովներին, հաղորդում նրա որոշումները սեկցիային, իսկ վերջինս ամեն կերպ աջակցում է վարչութեանը թէ դըպրոցական և թէ այլ գործերում։ Եւ պէտք է ասել, որ բոլոր սեկցիաներն էլ որոշ չափով աջակցող են հանդիսանում, բացի հայկական սեկցիայից, որը իրան միանգամայն կտրված և հեռու է պահում վարչութիւնից։ Նրա գործունէութիւնը կայանում է միայն նրանում, որ տարեկան մի կամ երկու անգամ գումարում է ընդհանուր ժողով, հին վարչութեան տեղ ընտրում է նորը, և այդպէս շարունակ։

Մի՞թէ այս է միայն նրա անելիքը։

Բ. Մկրտումեան

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Դպրոցական հանդէս

Կաղզւան, 17 հոկտեմբերի

Երէկ տեղիս հայոց դպրոցում կայացաւ դպրոցի բացման հանդէսը։ Հաւաքված էին բազմաթիւ հանդիսականներ։ Հանդէսին երգում էր աշակերտ-աշակերտուհիներից կազմված քառաձայն խումբը՝ ուսուցիչ Դ. Ղազարեանի ղեկավարութեամբ։ Սկզբում ուսուցիչ Մուսայէլեանը խօսեց դպրոցական կրթութեան և ծնողների անտարբերութեան մասին, հրաւիրելով նրանց ուշադրութիւնը դէպի դպրոցը։ Աշակերտներից արտասանեցին մի շարք ընտիր ոտանաւորներ։ Վերջը հոգաբարձուներից մէկը կարդաց դպրոցի ներկայ տարվայ նախահաշիւը. յետոյ աշակերտները խաղացին «Գիւղնաղ-տատի» օպերան, որը պատրաստել էր ուսուցիչ Դ. Ղազարեանը. վերջինս երգեց վերջը մի քանի երգեր, որ շատ աջող էր։

Մ. Գ.

—

Ինքնասպան մի կին

Նուխի, 17 հոկտեմբերի

Երեք ամիս սրանից առաջ նուխեցի Գր. Յովհաննիսեանը գնալով Լազօգաղ՝ ամուսնացաւ օր. Իսկուհու հետ։ Նորապսակ զոյգը գալով Նուխի՝ ապրում էր երջանիկ։ Տիկինը առաջին ամսից ևեթ հիւանդանում է, և մօտ 2 ամիս հիւանդ մնալուց յետոյ՝ ամսիս 14-ին ստանում է մի նամակ Զաքաթալայից և միևնոյն օրը Նազան սիստեմի ատրճանակի մի հարուածով վերջ է տալիս իր կեանքին։ Ամսիս 16-ին կատարվեց թաղումը։ Ինքնասպանութիւնը դեռ մութ է. այդպիսի դէպք Նուխում առաջին անգամն է։

Ար. Մնացականեան

—

Կար. պատուիրակային ապօրինի ժողով

Կարս, 20 հոկտեմբերի

Ամսիս 2-ին Կարսի շրջանի պատուիրակները հաւաքվելով Կարսում ընտրեցին 2 պատուիրակ Երևանի կաթողիկոսական պատգամաւորական ժողովում մասնակցելու։ Բայց որովհետև ժողովը բացվելուց յետոյ երևացին օրէնքին հակառակ զեղծումներ և անպրագէտների վրա ճնշումներ, այդ պատճառով ծագեց մի չը տեսնված բռնութիւն, մի բաբելոնեան խառնակութիւն. միջամտեց ոստիկանական ծառայողը, և վերջապէս նախագահը տեսնելով, որ կիրքն է գործում, քան գիտակցութիւնը, ժողովը փակեց և հեռացաւ։ Մնացածները ընտրեցին նոր նախագահ և առաջ տարան իրանց ապօրինի գործողութիւնները և ընտրեցին հակա օրմանեանական պատուիրակներ և ցրվեցին։

Դժգոհները իրանց բողոքը ուղարկել են Երևան սրբազան Մուրադբէգեանին այդ ապօրինի և զեղծումներով լի ընտրութիւնը բեկանելու, բայց դեռ կարգադրութիւն չը կայ։

Ս. Տ.-Մ.

—

Զինւորակոչը

Քարվանսարա, 18 հոկտեմբերի

Ամսիս 15-ին զինւորակոչի ատեանը նախագահութեամբ գաւառիս գաւառապետ Ռէուտի՝ սկսեց գաւառիս նորակոչ զինւորների վիճակահանութիւնը։ Առաջին օրը անունների ընթերցումն տեղի ունեցաւ, երկրորդ օրը վիճակահանութիւնը, երրորդ օրը բժշկական քննութիւնը։ Այս տարի կոչված էին 325 զինւորներ, որոնցից խակական զինւորներ էին 126 հոգի, մնացածը պահեստի և արտոնեալներ։ Տօնական պատկերի հանդէսներ էին կատարվում գիւղումս. նորակոչները զուռնայով քէֆեր էին անում. կարգը պրիստաւի հսկողութեամբ լաւ էր։

Մեսրոպ ք. Եղիկեան

ԿԵԱՆՔԻ ՄՐՑՈՒՄԸ ՔՈՒԹԱՅԻՍՈՒՄ

—

Пожары украшаютъ города.

Грибоѣдовъ

Անցեալները պարբերաբար մի քանի հրդեհներ եղան Քութայիսում, բայց ամենագլխաւորը շուկայի հրդեհն էր, որն սպառնում էր նոյնիսկ Ազով-Դոնեան բանկի շինութեան։ Այդ հրդեհը տեղի ունեցաւ մի կիրակի գիշեր և շարունակվեց ամբողջ օր ու գիշեր, մոխրակոյտ դարձնելով խանութների մի ամբողջ շարք։ Պէտք էր տեսնել, թէ ինչպէս հրդեհված շինութիւնների տէրերը փնտում էին իրանց մազերը՝ կոկորդելոսի արցունքներ թափելով, սրտամաշ անելով անցորդներին, որոնք խոր հառաչանքներ հանելով կարեկցաբար ասում էին՝ «խեղճ մարդիկ, մաղքուն եղան գնացին»։ Բայց ահա անցնում է ժամ-ժամանակ, մարդիկ ստանում են ապահովագրական խոշոր պրէմիաներ, և այնտեղ, ուր մի խղճուկ փայտէ խրճիթ էր կանգնած, այրվելուց յետոյ նրա տեղ բուսաւ նաւոնական ճարտարապետութեամբ շինված մի պալատ, հրդեհված հրէաների թաղում աջ ու ահեակ կանգնեցրին այնպիսի հսկայական շինութիւններ, որոնք արևմտեան տուրայի վերջին խօսքն են ասում։ Իսկ վերջերս հրդեհված շուկայի տեղ, ուր խանութները այնպէս հնացած, ճկած էին, որ, եթէ Թիֆլիս լինէին, իշխանութիւնը կոչնչացնէր անմիջապէս, բարձրացան հոյակապ հոսմէական սալով, զարդարված կոլոր սիւներով և բուն բիւզանդական ճաշակով, սրբատաշ թանգագին գրանիտներից այնպիսի շինութիւններ, որ տեսնողի հիացմունքն են շարժում և իրաւամբ քաղաքի զարդ ու զարդարանքն են կազմում։ Եւ այստեղ ճշգվում են երջանկայիշատակ Գրիբոյեդովի խօսքերը, որ նա ասում է Ֆամուսովի բերանով՝ «Пожары украшаютъ города»։

Ապահովագրական ընկերութիւնների բազմանալու հետ միասին՝ բազմացել են և հեշտ փող վաստակելու միջոցները։ Արդէն մի կողմ թողնելով շինութիւնները ապահովագրել և հրդեհելը, որը վաղուց սովորական երևոյթ է, մեծ դեր է կատարում և կեանքի ապահովագրութիւնը։

Մէկը ապահովագրում՝ է իր հիւանդոտ կնոջը՝ ցոյց տալով առողջ քրոջը, միւսը՝ իր հարբեցող հօրը, կրկնակի աւելացնելով նրա օղիի պօրցիան, երրորդը մի քանի ոսկիներով կաշառում է մի զառամեալ քահանայի և նրա փաստաթղթերով ապահովագրում մի ուրիշ առողջակազմ քահանայի։ Եւ ահա այն մարդիկ, որոնք օրական մի քանի շահի վաստակելով՝ հազիւ էին իրանց կեանքը պահպանում, այժմ տասնեակ հազարներով են գործ տեսնում, աւտոմօբիլների տէր են դառնում, կեանքի մրցման մէջ առաջին գծի վրա կանգնում։

Սա հեշտ միջոց է գոյութեան կռւում դափնիներ վաստակելու։

Ս. Նազարեանց

Ի՞ՆՉ Է ՊԷՏՔ ՄԵՐ ԳԻՒՂԱՑՈՒՆ

—

Որ մեր գիւղացին տգիտութեան խաւարում դէպի կորստեան վիհն է գլորվում, դա ամենքին յայտնի փաստ է։

Դէպի անդունդը գլորվող գիւղացուն ձեռք են մեկնել ազատելու մեր բարենպատակ հիմնարկութիւնները. Կ. Հ. Բ. Ընկերութիւնը և Բ. Կ. Միութիւնը իրանց նպաստներով բաց են անում գիւղերում դպրոցներ հինգ տարի ժամանակամիջոցով, որպէս զի գիւղացին հասկանալով ուսման կարևորութիւնը, նրանից յետոյ, ինքնայօժար կերպով և իր սեփական միջոցներով բաց անէ և պահէ իր ուսումնարանը։ Սակայն տեսնենք թէ իրերի դրութիւնը գալիս են ինչեր ապացուցանելու։

Երկու տարի Կ. Հ. Բ. Ը. իր նպաստներով ուսումնարան էր բաց անում գաւառիս Տամալա և Սաղէլ գիւղերում։ Բայց երբ անցեալ 1910/11 ուսում. տարին գիւղերից պահանջվեց 100-ական րուբ. պլիւս տրվելիք նպաստի, անապին դժուարութիւններ և տարաձայնութիւններ յարուցվեցին, և հազիւ Սաղէլում նոյեմբերի կէսերին, իսկ Տամալայում վերջերում մի կերպ աջողվեց ուսումնարանների դռները բաց անել։ Եւ որովհետև այն պահանջված 100 րուբ. իբրև թոշակ պէտք է հաւաքվէր աշակերտներից, այդ իսկ պատճառով նախորդ տարիներից աւելի քիչ եղաւ նրանց թիւը, և եղածն էլ միևնէյթ ու յորդորով եկածներ էին մեծ մասամբ։ Իսկ այն խոստացված 100 ր. ինչպէս հաւաքվեց և ինչ չափով էր ազդել գիւղացու վրա յարգելու ընկերութեան երկու տարվայ նպաստ տալը, դրա համար թող խօսեն այն գիւղերի հոգաբարձուները. իսկ ես այսքանը կասեմ, որ Սաղէլի ուսուցիչը առանց մի կոպէկի թոշակադրամ ստանալու, տարվայ կէսին ստիպված եղաւ ուսումնարանից հեռանալ։

Ցարգելի ընկերութեան կողմից գալով ուսումն. տարվայ համար երբ յիշեալ գիւղերից յօգուտ ուսումնարանի տրվելիք 100 ր. գրաւոր խոստումն պահանջվեց, սաղէլցիք մերժեցին, իսկ Տամալայի վարժուհին հեռացաւ գիւղից։ Հետևապէս այս փաստերը գալիս են ապացուցանելու, որ այս ճանապարհով ընկերութիւնը չը պիտի կարողանայ հասնել իր ցանկալի նպատակին։

Ընդհակառակը՝ նրանց այս սկզբունքը գիւղացուն մի կերպ ձրիակերութեան վարժեցնելով հանդերձ, յօգուտ իրանց նպաստով բացած ուսումնարանին գիւղացուց փող պահանջելով՝ առիթ են տալիս ուսումնարանը հոգեպէս քարուքանդ անելու։ Որովհետև, ինչպէս անցեալ յօդուածումս ասացի, գիւղացին մի քանի շահի իր որդուն թոշակ տալով ինքն իրան լիազօր հրահանգիչ և կառավարիչ է համարում ուսումնարանի թէ տնտեսական և թէ ուսումնական մասին։ Նա իր որդուն ուսումնարան ուղարկելով մեծ բարերար է հանդիսանում ուսուցչի և հոգաբարձուների գլխին, նա պարտաւոր է համարում ուսուցչին և հոգաբարձուին իր քմահաճոյքներին ծառայեցնելու, իր ասածովը գործելու, իր ասածովը պարապելու և նոյնիսկ իր որոշած բնակարանում ապրելու։ Հակառակ դէպքում նրանք ոչ ուսուցիչ են և ոչ հոգաբարձու։ Սա չափազանցութիւն չէ, այլ իրողութիւն. օրինակ, ինչպէս պատահեց Սաղէլ գիւղումս։

Թող ներվի ինձ ասել մի քանի խօսք Կ. Հ. Բ. Ընկերութեան նպաստներով բացված գաւառիս ուսումնարանների մասին։ Սաղէլի ուսումնարանը մօտաւորապէս 7 արշ. երկ., 6 արշ. լայն., 4 արշ. բարձ.=168 խորանարդ արշ. ծաւալ ունեցող մի-դռնանի մի սենեակ է, երկու փոքրիկ լուսամուտներով, որի պատերի սպիտակ ցեխով ծեփը կեղտից ու փոշուց արդէն սևանալու վրա է, յատակի տախտակամածը ցեխի ու կեղտի շերտով ծածկված։ Առանց առաստաղի, միջտ փոշի և հող տեղացող տանիքը ծածկված է համարեա սարդի ոստայններով։ Ահա այսպիսի մի սենեակում 2 տարի տամալացի մի ինչ-որ տիրացու 40—50 մանուկներին առաւօտեան ժամը 8-ից մինչև երեկոյեան ժամը 3-ը բանտարկածի նման պահում էր, իբր դաս էր պարապում 3—4 բաժանմունքի բաժանած, առանց դասամիջոցի, միայն կէսօրին արձակում էր ճաշելու համար։ Սրանք թէ անձնականապէս տեսել եմ և թէ լսել եմ հոգաբարձուից։ Միևնոյն պատկերն էր ներկայացնում, ինչպէս հաստատ աղբիւրներից տեղեկացայ, և Տամալայի ուսումնարանը։ Բայց հարցը նրանումն է, թէ Բարեգործական Ընկերութեան քաղաքիս ներկայացուցիչները գոնէ փբրև սոսկ այցելուներ գնացել են արդեօք այն ուսումնարանները՝ սրտի մօտը հետաքրքրվելով, նրանց հակաառողջապահական և հակամանկավարժական դրութիւնների մասին արել են իրանց նկատողութիւնները և հեղինակաւոր խորհուրդները տուել արդեօք։ Սա հարց է։

Իւրաքանչիւր անգամ զգում է իր լուման ընկերութեան գանձարանը բարեգործական նպատակներին գործադրելու համար։ Պէտք է տալ նպաստներ, ուր պարտաւորեցնում է մարդասիրական զգացմունքը։ Բայց նպաստ տալուց յետոյ էլ պէտք է հետաքրքրվել թէ նպատակին ծառայում է արդեօք, և ոչ թէ վեր կենալ ու մամուլում ի լուր աշխարհի գրել, թէ ընկերութիւնը 70—80 դպրոց ունի։ Եթէ բոլոր ուսումնարաններն էլ գաւառիս ուսումնարանի նման են, լաւ էր նրանց կէսը, կէսի կէսը ունենալ և գիւղացու քմահաճոյքներից ազատ, կանոնաւոր պահել։ Այդ է միայն գիւղացուն օգտակարը և Ընկերութեանդ անուան պատիւ բերող, որովհետև որակն է պէտք և ոչ քանակը։

Ախալցխա. Վարդան ք. Վարդանեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Ուսուցիչ Սօրօլեանի մանկավարժական գործունէութեան 25-ամեայ յօբելեանի առթիւ, կիրակի, հոկտ. 23-ին, «Մշակ» լրագրի և «Արօր» ամսագրի խմբագրութիւնների կողմից հետևեալ հեռագիրն ուղարկվեց Աստրախան. «Մշակ» լրագիրը և «Արօր» ամսագիրը իրանց աշխատակիցներով սրտագին ողջունում են ժողովրդական ուսուցիչ Սօրօլեանի արդիւնաւոր գործունէութեան 25-ամեայ յօբելեանը, որին նուիրված է այսօր «Մշակի» մէջ մի յօդուած»։

✦ Թոքախտի դէմ Մաքառող Կովկասեան Ընկերութիւնը հրաւէրներ է ուղարկել զանազան հաստատութիւնների և անձերի ներկայ լինել Աբասթումանում հոկտ. 30-ին, թոքախտաւորների սանատորիայի հիմնադրութեան հանդէսին։

✦ Ի լրումն Օլգինսկի ծննդաբերական ապաստարանի նոր շինութեան հիմնադրութեան մասին տրված լուրի, պէտք է յայտնել, որ հանդէսին ներկայ եղաւ նաև Փոխարքայ կոմս Ի. Ի. Վորոնցով-Դաշկովը։ Նորին պայծառափայլութիւնը բարեհաճեց առաջին քարը ինքը դնել, իսկ երկրորդը՝ էկզարխ Իննոկէնտի արքեպիսկոպոսը, յետոյ սենատոր Վատացին, նահանգապետը, քաղաքագլուխը և այլն։

✦ Ինչպէս յայտնվեց, Թիֆլիսի քաղաքային դումայի նոր ձայնաւորների ընտրութեանը մասնակցելու իրաւունք ունեցող անձանց ցուցակները կախված են քաղաքային վարչութեան մէջ։ Այդ առթիւ քաղաքային քարտուղար Ջաբարը խնդրում է ընտրողներից բոլոր նրանց, որոնք որևէ սխալ կը նկատեն յիշեալ ցուցակներում, դիմել իրան անմիջապէս կամ դումայի դիւանի գործավար Իզրաշեանին։

✦ Երէկ, երեկոյեան ժամը 4-ին, Վետցէլ հիւրանոցում կայացաւ Լազարեան ճեմարանի ընթացաւարտների ընկերական ճաշ՝ ճեմարանի տարեկան հանդէսի առթիւ։ Եղան ճառախօսութիւններ։

✦ Երէկ փակվեց թռչնապահութեան ցուցահանդէսը։

✦ Այսօր պարգևներ են տրվելու պտղաբուծութեան ցուցահանդիսում, որից յետոյ ցուցահանդէսը կը փակվի։

✦ Ինժեներ Յարութիւն Ջամախաշեանից, հոկտ. 23-ին Արտիստական թատրոնի ներկայացումից յետոյ դուրս գալու ժամանակ, անյայտ անձինք գրպանից հանել են քսակը, որի մէջ եղել է կանխիկ 210 րուբլի։

✦ Ցայտնի երգչուհի Վեալցևայի մի համերգը Թիֆլիսում կայանալու է նոյեմբերի 8-ին։

✦ Հոկտեմբերի 22-ին Թիֆլիսում յանկարծամահ եղաւ ազնուական Մելիքսէթ Մելիք-Բէշմիշեանը։

✦ Տ. Նազարեանի սալօնում տեղի ունեցած գրական-երաժշտական երեկոյթի նկարագրութեան մէջ, որ տպվեց «Մշակի» նախորդ համարում, չէ յիշված խօսողների թւում Յ. Գասպարեանը, որ նոյնպէս խօսել է Մ. Նալբանդեանի մասին։

✦ Թիֆլիսում ևս նկատվում է ցեմենտի մեծ կարիք, որովհետև ոչ մի տեղից այլ ևս այդ անհրաժեշտ նիւթը չեն ներմուծում, քանի որ նոյնիսկ Ռուսաստանում եղածը չէ գոհացնում շինութիւնների համար։ Պետերբուրգում մինիստրութեան կարգադրութեամբ յատուկ մի մասնաժողով ներկայումս զբաղված է ցեմենտի սովի դէմ միջոցներ ձեռք առնելու խնդրով։ Կովկասում նոյնպէս հիմնվելու են ցեմենտի մի քանի գործարան։

✦ Հոկտ. 29-ին Վրաց ազնուականների թատրոնում տեղի կունենայ գրական-գեղարուեստական երեկոյթ ի յիշատակ Լերմոնտովի։

✦ Բագւում խոլերայով հիւանդացել է Արմենակ Յարութիւնեանը, որ ներկայումս բժշկվում է։

✦ Սրբագրական.—«Մշակի» կիրակի օրվայ համարում տպված «Այո, խորհուրդ կը տանք» առաջնորդող յօդուածի մէջ սպրդել է հետևեալ տպագրական սխալը. «Թող նրանք չը վտանեն բնաւ ընտրել», պէտք է լինի՝ «Թող չը վարանեն բնաւ ընտրել»։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

I

Արքունական Թատրոնում

Կիրակի, նոյեմբերի 23-ին, Արքունական Թատրոնում, օպերային խումբը [illegible] «Բորիս Գոդունով»-ը [illegible]

[illegible]

II

Փոքրիկական Տան Թատրոնում

[illegible]

Ժամը ճիշդ 2-ին սկսվեց Ալ. Թամանեանի [illegible]

[illegible] Ն.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

(Նեղսիւթ)

Երևանից, 24 նոյեմբերի

[illegible]

Թիֆլիս, 24 նոյեմբերի

[illegible]

Հ. Առաքելեան

ՄՐԱՑ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«Րեչ»-ը հաղորդում է, որ «Դաշնակցութեան» գործի [illegible]

[illegible]

«Н. Вр.»-ին հաղորդում են, որ «Ն. Հ.»-ի [illegible]

[illegible]

րութեան համաձայն, գաւառներում հալածանք է սկսված պարսիկ դեմոկրատների դէմ։

✦ Վերջերս պարսից կառավարութեան Լոնդոնում կնքած փոխառութիւնը 1.250,000 ֆունտ ստէրլինգ գումարի է։ Կնքվելու է նոր մեծ փոխառութիւն ռուսական բանկերի մասնակցութեամբ։

✦ Թաւրիզից հեռագրում են, որ Արշադ-Դովլէն անցնելով կառավարական զօրքերի գլուխ գրաւել է Անհարը Ղարադաղում։ Բոյուկ-խանը փախել է Մուղան։

✦ Թիւրք-իտալական պատերազմը շարունակվում է այժմ թոյլ չափով։ Ցիշատակելի է Թիւրքերի տակտիկան։ Կ. Պոլսում թիւրքական իշխանութիւնները ամբոխի հայրենասիրական զգացմունքները գրգռելու համար առանձին կոչերով ազդարարում են, թէ իտալացիները սոսկալի չարդ են կրել Տրիպոլիսում, բերդերը մէկիկ-մէկիկ խլվում են նրանց ձեռքից, սպանված և վիրաւորված են տասնեակ հազարաւոր իտալացիներ։ Ազգաբնակութիւնը ցնծում է և ուրախութեան խրախճանքներ է կատարում։ Մինչդեռ իտալական պաշտօնական տեղեկութիւնները կտրականապէս հերքում են Թիւրքերի յիշեալ սուտ յաղթութեան յոխորտալի լուրերը։

✦ Թիւրքիայի զանազան տեղերում երիտասարդ-Թիւրքերի դէմ ուղղված կատաղութիւնը շարունակվում է։ Առանձնապէս ակտիվ կերպով ապարեց են նեաւվել նրանց դէմ ալբանները։

✦ Տրիպոլիսում սկսվել է տէրրոր։

✦ Իտալացի սօցիալիստները նոր միտինգներով բողոքում են կառավարութեան պատերազմական պատրաստութիւնների դէմ։

✦ Իտալական զօրքերի հրամանատար գեներալ Կանէվան Տրիպոլիսից արտաքսեց բոլոր օտարազգի թղթակիցներին։ Այսուհետև այստեղից պատերազմի դէպքերի մասին կուղարկվեն միմիայն պաշտօնական հաղորդագրութիւններ։

✦ Իտալական զօրքերի մէջ խոլերան մեծ զոհեր է տանում Տրիպոլիսում։

✦ Թիւրքաց իշխանութիւնները և թիւս այլ «սենսացիոն» ստայօդ տեղեկութիւնների լուր տարածեցին, թէ Տրիպոլիսում գործող իտալական ռազմի ուժերի գլխաւոր հրամանատար գեներալ Կանէվան գերի է ընկել։ Իտալական պաշտօնական հաղորդագրութիւնը այդ լուրը խելառ մաքի յերիւրանք և վիժուածք է անուանում։

✦ Երիտասարդ-Թիւրքերի կոմիտէտը և գահաժառանգ Իւսուֆ-Իզէդդինը հաշտվեցին։

✦ Թիւրքական վերջին տեղեկութիւններին նայած, իտալացիները Բէնգազիից փախել են նաւերով։

✦ Թիւրքաց զինուորական մինիստրի կարգադրութեամբ Էրզրումում կենտրոնանում են զօրքեր։ Արդէն ժողովվել են 70,000 մարդ։

✦ Լէյպցիգի համալսարանին կից բացվեց առաջինը Եւրոպայում ուսանողական պարլամենտ ընտրեալ ներկայացուցիչներով ու ինքնատիպ սահմանադրութեամբ։

✦ Ցամաք կերպով շարունակում են պնդել, թէ չինական պետական խնամակալ Ցինը մահացել է։ Մի քանի մինիստրներ արդէն հրաժարական են տուել։

✦ Խանկօու քաղաքը հրդեհի մէջ է։

✦ Պեկինում եւրոպացիները ապաստանել են իրանց պետութիւնների դեսպանատներում։ Դրութիւնը յուսահատական է։

✦ Չինաստանից ստացվող տեղեկութիւնները շատ վառ գոյներով են նկարագրում այնտեղ տիրող դրութիւնը։ Համարեա չէ մնացել մի անգամ անկիւն, ուր յեղափոխական ալիքը հասած չը լինի։ Պեկինից փախել է կայսրը իր մօր հետ։ Մայրաքաղաքը մատնված է ահեղ դէպքերի վտանգին։

✦ Չին յեղափոխականները ոչ մի բանակցութիւն չեն կամենում. նրանց պահանջն է գահընկէց անել ներկայ դինաստիային և ամբողջ Չինաստանը հանրապետութեան վերածել։

✦ Չինական բարձր իշխանութիւնները ամբողջ երկրի բաղդը յանձնել են Իւանշիկային՝ նշանակելով նրան դիկտատոր։ Իւանշիկայը բանակցում է յեղափոխականների պարագլուխների հետ, խոստանալով նրանց տալ նոր կաբինէտում երրորդ տեղը։

✦ Անգլիան օգտվելով չինական անիշխանութիւնից իր զօրքերը մըտցնում է Տիբէտ և Իւնան։

✦ Յեղափոխականների սուրը ապստամբված վայրերում աջ ու ձախ կտրում է։ Նրանք սրի են քաշում մանջուրներին՝ մինչև անգամ ամենաթեթև դիմադրութիւն նկատելիս նրանց կողմից։

✦ Չինաստանում յեղափոխական հրդեհը վայրկենապէս տարածվում է. յեղափոխութեանն են միանում կառավարական զօրաբանակները և ժողովուրդը։

✦ Յեղափոխականների կենտրոնական տեղերն են Մուկդէնը, Նանկինը, Կանտօնը և այլ նշանաւոր քաղաքներ։ Պեկինում էս փողոցները լի են բազմաթիւ ագիտատորներով, որոնք յեղափոխական թռուցիկները տարածում են ոչ միայն ազգաբնակութեան մէջ, այլ և կառավարական պաշտօնական հաստատութիւններում։ Մայրաքաղաքը ամեն րոպէ յեղափոխական զօրամասերի գալստեանն է սպասում։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.

22 նոյեմբերի

ՎԼԱԴԻՎՈՍՏՕԿ։ Ռուսաց հպատակութիւն չընդունած կորէացիներին և չինացիներին արգելվեց ընդունել ոսկեգործարաններում։

ՍԱՐԱՏՕՎ։ Մի փողոցում փլվեց Պոտեխինի նոր չորս յարկանի շինութեան պատը. սպանվեց մինը, վիրաւորվեցին 18 հոգի։

ՊՐԱԳԱ։ Պաշտօնական տեղեկութիւնների համաձայն, Չեխիայի տնայնագործական արհեստանոցում ներկայումս չեն աշխատում 21,000 բանւոր։

ՍՕՖԻԱ։ Սերբիայից եկաւ սերբ-բոլգարական կոմիտէտի պատգամաւորութիւնը՝ Սերբիայի և Բոլգարիայի տնտեսական մերձեցման միջոցների մասին բանակցելու։

Ազգային ժողովից խնդրվում է յատկացնել 3,800,000 ֆր. զօրքի նիւթական մասը լրացնելու համար։

ՄՕՍԿՎԱ։ Ռուսական գրականութեան սիրողների ընկերութիւնը համալսարանում տօնեց իր գոյութեան 100-ամեակը։ Երեկոյեան երկրորդ հանդիսաւոր ժողովից յետոյ կայացաւ խնճոյք։

Բացվեց Թոքախտի դէմ մաքառող համառուսական լիգայի կազմի մէջ մտնող հաստատութիւնների և ընկերութիւնների ներկայացուցիչների համագումարը։

23 նոյեմբերի

ՏՕԿԻՕ։ Եկան հարիւր ամերիկացի լեռնային ինժեներներ և արդիւնաբերողներ Եապոնիայում նոր ձեռնարկութիւններ կազմակերպելու համար։ Հիւրերին ցոյց տրվեց շքեղ ընդունելութիւն։

ԽԱՐԲԻՆ։ Ռուսաց իշխանութիւնների կարգադրութեամբ ձերբակալվեց չինական մի զօրամաս ռուս-չինական ոստիկանութեան ձեռքով կալանաւորված զինուորին ինքնակամ ազատելու և երկաթուղագծի վրա 6 չիների հետ խիստ վարվեցողութեան համար։

ՄՕՍԿՎԱ։ Վերջացաւ Թոքախտային լիգայի համագումարը։ Որոշվեց թոյլտուութիւն խնդրել ամեն տարի կազմելու ամբողջ Ռուսաստանում հանգանակութիւն Թոքախտի դէմ մաքառելու համար։ Վաճառվելու է արհեստական սպիտակ մարգարտածաղիկ։ Վաճառման օրն է մայիսի 6։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Վախճանվեցին Կիևի յայտնի բարեգործ և հասարակական գործիչ Ալէքսանդր Տերէշչէնկօն և ճան. հաղ. մինիստրի նախկին օգնական պ. խ. անդամ սենատոր Մեասօէդօվ-Իվանօվը։

Խմբագիր՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇԱՑՈՒՄՆ

ԱՅՆ ԱՆՁԵՐԻ ՀԱՄԱՐ, ՈՐՈՆՔ ՏԱՌԱՊՈՒՄ ԵՆ

Նեվրաստենիայով, սեռական թուլութեամբ, զառամութեամբ, իստէրիկայով, ճեվրալգիայով, սակաւարիւնութեամբ, [illegible] սիֆիլիսով, սրտի հիւանդութիւններով [illegible] ([illegible]), զարկերակի կարծրացումով, պլիօիլեգմով, ողնաշարի հիւանդութեամբ, կարբուածներով, հիւանդութիւններից առաջացած թուլութեամբ, յոգնածութեամբ և այլն։

Վաճառքի համար երևան են եկել բազմաթիւ սակաւարժէք և առողջութեան համար վնասակար՝ մեր ՍՊԵՐՄԻՆԻՆ նմանեցված կեղծիքներ, որ[illegible] ջարկվում են ՍՊԵՐՄԻՆԻՆ նմանող զանազան անուններով, բաց սրա, հիւանդներին մոլորութեան մէջ ձգելու համար, կեղծողներն իրանց [illegible] մէջ բերում են բժիշկների գիտողութիւնները մեր ՍՊԵՐՄԻՆ-ՊԷԼԻ մասին, վերագրելով այդ գիտողութիւններն իրանց կեղծիքներին։ Ի նկատի [illegible] այդ, մենք պարտք ենք համարում այն անձերին, որոնք օգտվում են Սպերմինից, նախազգուշացնել այդ կեղծիքներից։ Գրականութեան մէջ [illegible] լոր բազմաթիւ գիտողութիւնները գիտնականների և բժիշկների կողմից՝ արված ՍՊԵՐՄԻՆԻ փրկարար ազդեցութեան մասին, վերաբերում են [illegible] պէս ՍՊԵՐՄԻՆ-ՊԷԼԻՆ, հետևաբար և խնդրում ենք գնելու ժամանակ ուշադրութիւն դարձնել „ՍՊԵՐՄԻՆ-ՊԷԼԻ" անուան և ֆիրմայի վրա, որովհետև ուրիշ պատրաստ[illegible] ոչ այլ ինչ են՝ եթէ ոչ ՍՊԵՐՄԻՆ-ՊԷԼԻՆ նմանեցված [illegible] որոնք՝ ազդեցութեան տեսակէտից՝ ոչ մի առնչութիւն չունեն նրա հետ։ Միակ իսկական Սպերմին ներկայանում է ՍՊԵՐՄԻՆ-ՊԷԼԻՆ, որ[illegible]

Ցանկացողներին ուղարկվում է ձրիաբար Սպերմինի մասին եղած հարուստ գրականութիւնը՝

ОРГАНОТЕРАПЕВТИЧЕСКІЙ ИНСТИТУТЪ

ՊՐՕՖԵՍՍՕՐ ԴՕԿՏՕՐ ՊԷԼԻ ԵՒ ՈՐԴԻՔ

Մատակարար ՆՈՐԻՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾՈՒԹԵԱՆ պալատի—Ս.-Պետերբուրգում, В. О., 7 лин. 18.

(П. 95413) 12—6

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻՆ

ԲԺԻՇԿ

Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

Ներքին, երեխայոց և ստամոքսա-աղիքային հիւանդութիւններ։

Պրօֆ. Mathien-ի մասնագիտական կլինիկայից—Պարիզում։

Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11. (երեկ. ժ. 5—7.

Ելիզավետինսկայա փող. № 39. տել. № 1067.

(ա. օ.) 669. 100—53

ԲԺԻՇԿ

Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

Մասնագէտ սիֆիլիս (606), միզասեռական, վեներական և կաշուի հիւանդութիւնների։ Էլեկտրաբուժութիւն։

Ընդունե- (12 1/2—2 ժ. ցերեկվայ։
լութիւնը (5—7 ժ. երեկոյեան։
ամեն օր (Կանանց համար՝ 2—3 ժ. ցեր.

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ առ. ժ. 9—10-ը։

Սօլօլակ, Բէբուտովսկայա, № 33 (անկիւն Պասկէվիչի փողոցի)։ Տէլէֆօն № 1175.

(կ. ե. հ.) 888. 100—20

ԲԺՇԿՆ. ՖԷԼԴՇԷՐ

Ա. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆ

Սրսկումն, լուացումն, մասսաժ, էլեկտրականութիւն, մարմնամարզութիւն։ Հիմնաւոր բժշկութիւն սուր և խրօնիքական տրիպէրի, սեռական թուլութեան, անկարողութեան և սերմնահոսութեան—ցոյց է տալիս հմուտ մասնագէտ բժիշկների։ Օտարերկրեայ հիւանդներին տալիս է խորհուրդներ և բժիշկների հասցէներ։ Կարելի է ստանալ իմ կազմած «Գաղտնի հիւանդութիւնների բժշկարանը», գինը 50 կոպ., ճանապարհածախս՝ 15 կ.։ Հասցէս. Тифлисъ, Семеновская ул., № 9. Ընդունելութիւնը 3—5 ժամը երեկոյեան։

(ե.հ.կ.) 892. 50—18

Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԼԱԲՕՐԱՏՕՐԻԱ

(Հիմնված է 1860 թ.)

ՈՍԿԷ ՄԵԴԱԼ, ՊԱՐԻԶ 1900 Թ.

ՍԱՊՈՆ ԾԱՂ-ԿՈՂ „ՄԱՆՈՒՇԱԿ"

Ծաղկող «Մանուշակ» գլիցէրինեան սապօնը առաջացնում է Թարմ մանուշակի իսկական հոտ, Թարմացնող մեշակի իսկական հոտ, թարմացնող մեծաքանակ փրփուր և տալիս է կաշուին փափկութիւն և քնքշութիւն։

Գլխաւոր պահեստը. Кавказское Т-во Торговли Аптекарскими Товарами — Тифлисъ, Баку, Батумъ.

523. 8—6

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ-ՌՈՒՍ

ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԲԱՌԱՐԱՆ

Յ. ԴԱՂԲԱՇԵԱՆԻ

Պարունակում է աշխարհաբառ լիակատար բառամթերքը և ոճաբանութիւնը։ Ունի յատուկ անունների բառարան։ Գինը 6 ր., կազմած 6 ր. 50 կ., 6 ր. 75 կ. և 7 ր.։ Նոյն հեղինակի «Ռուս-Հայ բառարան», գինը 8 ր., կազմած 9 ր.։

Դիմել հեղինակին՝ А. Дагбашяну, Евангуловская 8. Въ г. ТИФЛИСЪ.

ԳՈՒՄԱՐՈՎ ԳՆՈՂՆԵՐԻՆ ԶԵՂՉ։

Թիֆլիսի բաժանորդներին խնդրում եմ անձամբ ստանալ ինձնից բառարանիս V և VI պրակները (առաւ. ժամը 9—11-ը, երեկ. ժ. 5—7-ը)։

1030. 1—1

Յ. ԴԱՂԲԱՇԵԱՆԻ

ՌՈՒՍԵՐԷՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ

Հայոց ուսումնարանների համար։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐՎԱՑ

դասագիրքը։ Պարունակում է ընթերցանութիւն, թարգմանութիւն, քերականութիւն և բառարան։

Անհրաժեշտ ձեռնարկ մանաւանդ այն ուսումնարանների համար, որոնց սաները ռուսների հետ չեն շփվում։

Գինը 40 կոպ., գումարով գնողներին զեղչ։ Դիմել՝ А. Дагбашяну. Въ г. Тифлисъ, Евангуловская 8.

1031. 1—1

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լ. Լեպլէճի լաբօրատօրիայից Օրլէան քաղաքում (Ֆրանսիա) ԵՕԴԻՐԻՆ բժիշկ ԴԷՇԱՆԻ (Iodhyrine du D-r Deschamp) Ամենից ընդունված միջոց

ՉԱՂԱՆԱԼՈՒ ԴԷՄ

որ խորհուրդ են տալիս բժիշկները, երբև փառաւոր հետևանք ունեցող։

Դr. Դէշանի ԵՕԴԻՐԻՆԸ

Հեռացնում է չաղութիւնը կարճ ժամանակի ընթացքում։ Միանգամայն անվնաս է օրգանիզմի համար։

ԱՐԿՂԻԿԻ ԳԻՆԸ 4 Ր. 25 Կ.։

Ծախվում է բոլոր դեղատներում և դեղատնային խանութներում։

Ընդհանուր ներկայացուցչ. Ռուսաստանում Торг. Домъ Люксембургъ и К-о, Варшава, Журавья 40.

(25) (В.65314) 952. 6—1

ԾԱԽՎՈՒՄ Է

ՄԵՂՐ

Ս. Մխիթարեանի մեղուանոցից

Ֆունտը՝ 25 կ.։ Մի քանի պուդ գնողներին՝ զիջում։

Սլեպցովսկի պերէուլօկ, № 5. (Օլգինսկայա փողոցի մօտ)։

(ե.հ.կ.) 1011. 12—4

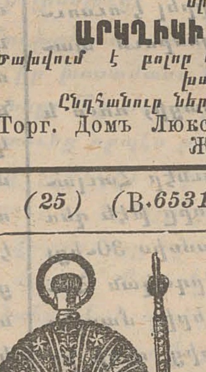

ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ ՈՒՂԻՂ ևւ ԴԻՄԱՑԿՈՒՆ ԺԱՄԱՑՈՅՑ!

Ուրիշ էժան ժամացոյցների ետևից մի ընկնէք։

Լաւ ժամացոյցը միշտ իր արժէքն ունի

ՊԱՐԻԶԻ ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐՈՅԹ

Ժամացոյց «Խրօնօմետր» սիստ., 200 ր. արժէցող ոսկէ ժամաց. փոխարէն՝ առաջարկում եմ 5 ր. 25 կ.-ով։ «Խրօնօմետր» սիստ. ժամաց., որը իր ձևով և գեղեցկութեամբ յետ չէ մնում ոսկէ ժամաց., իսկ նրա մեխանիզմի և մետաղի լաւ յատկութեան համար «Խրօնօմետր» ժամացոյց երաշխաւորութ. 10 տարով։ Այդ ժամաց. Ճշէյցարակ. իսկական նոր ոսկուց է՝ սղամարդու կամ կանանց—3 հաստ կափարիչով, լարումը գլխի կողմից 40 ժամը մի անգամ 15 քարի վրա։ Տափակ, համաձայն նկարի. շատ տարածված են և մեծ քանակութեամբ ծախվում են ամբողջ Եւրոպայում։ Գինը 5 ր. 25 կ., 2 հատը՝ 10 ր., 4 հատը՝ 19 ր. 50 կ.։ Գները նշանակված են էժան, որպէսզի ամենքին հնարաւորութիւն տրվի օգտվելու այս ժամացոյցով։ Պատուէրները ուղարկվում են վերադ. վճար. առանց կանխավճարի։ Ձրի ուղարկվում է ամեն մի ժամաց. հետ պարիզեան գեղեցիկ երկփեղկ շղթայ ժամաց. համար։ Ժամաց. ուղարկվում է մինչև բոլէն ստուգած 6 իսկակ. նոր ոսկուց բրելօկով և զամշէ քսակով ժամաց. համար։ Ժամաց. ուղարկվում է մինչև բոլէն ստուգած 6 տարվայ երաշխաւորութ.։ Առանց ռիսկի, եթէ ապրանքը չը հաւանէք, փողը յետ ենք վերադարձնում։ Ճանապարհածախս մաքսի հետ միասին 40 կ. (Սիբիր 75 կ.)։ Հասցէն կարելի է կտրել և կպցնել բաց կամ փակ նամակին

Берлинъ Berlin 91 I. Strumfeld. Kloster str. 42.

Պատուէրների համար կարող էք դիմել ամեն լեզուով. փակ նամակին կպցնել 10 կ., բաց նամակին՝ 4 կ. մարկա։

(В. 60002) 872. 7—3

Մօտ օրերում լոյս կը տեսնի, որի առիթով եւ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

„ՀԱՅ ԱՆՑԵԱԼԸ"

անունով մեծադիր բարէլիեֆի ընդօրինակութիւնների (копія), որի օրիգինալը քանդակված է մարմարիոնի վրա 12 տարվայ ընթացքում և գնահատվում է հազարներ։

Բարելիեֆը, որի երկարութիւնն է 18 վերշ., լայնութ. 13 վ., իսկ հաստութիւնը՝ 1/2 վ., ներկայացնում է 15 հայ թագաւորների և 5 եկեղեցիների բիւստերը և ս. էջմիածինը։

Ընդօրինակութիւնները ձուլվելու են ամենաազնիւ տեսակի ալեբաստրից (гипсъ), որով հնարաւոր կը լինի վերարտադրելու օրիգինալի նրբութիւնները իր բոլոր մանրամասնութիւններով։

Այս գործը ամեն մի հայ ընտանիքի առաջնակարգ զարդը կը լինի, որ իր տեսակի մէջ նորութիւն է ոչ միայն մեզանում, այլ և Ռուսաստանում և արտասահմանում։

Բաժանորդագինն է 10 ր., որից 5 ր. բաժանորդագրվելիս, իսկ մնացածը՝ բարէլիեֆը ստանալուց։ 10 օրինակ միանգամից պահանջողին 1 օր. ուղարկվում է ձրի։ Ծախսերը նամակի և այլ ծախքերը մեր վրա է։ Բաժանորդագրվել կարելի է միմիայն հեղինակի մօտ հետևեալ հասցէով. Тифлисъ, Карусельный спускъ № 1, Ваагну Степановичу Демирчоглянцу.

(ե. ու.) 986. 10—5

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԲԺՇԿՈՒՀԻ

Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ

Մասնագէտ միզասեռական, սիֆիլիս եւ վեներական հիւանդութիւնների։

Ընդունում է հիւանդներին՝ Առաւօտեան ժամը 12—1-ը, երեկ. ժամը 6—8-ը։ Կիրակի օրերը՝ միայն ժամը 12—1-ը։ Կուկիա, Սեմէնօվսկայա փողոց, № 16. Տէլէֆօն № 40.

(ե.ե.կ.) 220. 100—91